1 /239
■ Ianuarie 2023
■ Anul XXI

Cafeneaua literară

suplimentul

ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

Reîntâlnire, de toamnă, cu Vișniec

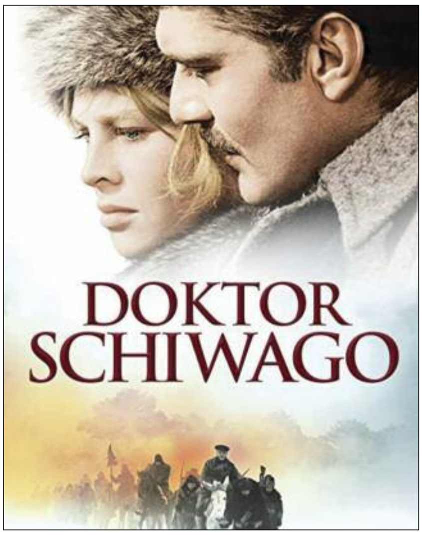
În timp, Franța urcat-a ferice pe soclu câțiva d-ai noștri ajunși pe pământu-i prielnic. Aducându-le notorietate, onorabilitate și eternitate. Brâncuși, Enescu, Ionesco, Cioran, Lovinescu, Ierunca, Goma, Țepeneag. Între ei, mai nou, Matei Vișniec. Deși sociolog de profesie, jurnalist și dramaturg cu osebire. Fecund creator de teatru. Romancier chiar. Gazetar activ și-n prezent. Om de cultură nedezmințit. Care-a dovedit ce știe și poate grăi, la Pitești. În aula Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu". Vorbind îndreptățit și convingător despre jurnalism și literatură. Evidențiind binevenit, pentru toți cei prezenți în sală, influențele reciproce. Legăturile inevitabile dintre ele statornicite firesc. El însuși stând mărturie în chestiune. Căci avut-a inspirația și tăria cuvenită să se dezvăluie. Povestind multe despre dânsul în comunismu` dâmbovițean, da` și-n exilu` parizian. A evocat varii stări de lucruri dintr-o țară sau alta. Cu preponderență-n cultură. Într-ale artei scenice, de ieri și de azi, cu precădere. N-a ocolit nici aspecte politice. Psiho-sociale. Educaționale. Axiologice. Vădindu-se un analist amplu pregătit. Obiectiv, întrutot de aprobat. Și de suflet. Deplin motivat. Clar de ascultat...

Ei bine, l-am reascultat încântat. Fiincă-i vorbitor cert cuceritor. Și destul de răbdător la dialogu-n cascade, inevitabil. Spunându-i că-n anii din urmă am fost spectator al câtorva piese ce-i poartă semnătura, l-am întrebat dacă și cum ar putea crea o relație specială cu instituția teatrală argeșeană. Precum s-a-ntâmplat prin alte colțuri de țară, util realmente. S-a arătat, în principiu, deschis ideii. Cunoscându-l cu acest prilej și pe Dan Tudor, noul manager de la „Davila". Venit și el, inspirat, la conferință. Sper eu, la fel de dornic a demara fără-ntârziere procedurile cuvenite. N-au lipsit autografele și discuțiile după. Din partea-mi, invitația mărturisită de a reveni cât mai curând. E plăcut și folositor să-l ai, adeseori, interlocutor...

O spun iară ca o concluzie: păcat că intelectualitatea urbei fu majoritar absentă. La un așa eveniment cultural veritabil. Pentru care directorul amfitrion al momentului, Tavi Sachelarie, merită mulțămiri o droaie...

Adrian SIMEANU

JIVAGO și florile galbene

A patra oară mă despart de filmul *Doctor Jivago* (acum e pe *Netflix*) regizat de David Lean în 1965 (premii Oscar), cu Omar Sharif, Julie Christie, Geraldine Chaplin, Rod Steiger... Mereu mă obsedează finalul, casa de „gheață", așteptarea inevitabilului, zbaterile istoriei nestăvilite. Mă doare lumânarea de la biroul nocturn, unde Jivago scrie poezii, auzind urletul sinistru al lupilor. Lupii la propriu și la figurat.

Boris Pasternak (1890-1960) s-a născut din părinți evrei; a trăit revoluții și războaie. Romanul *Doctor Jivago* a fost introdus ilegal pentru publicare în Italia (1957). În 1958 a primit Nobelul. Partidul Comunist din URSS l-a forțat să-l refuze. În 1989, fiul său a acceptat premiul în numele tatălui.

Revenind la film: o adevărată capodoperă. Muzica: Maurice Jarre. Tăvălugul istoriei dezlănțuite nu cruță nimic. Revoluția bolșevică, războiul, Roșii și Albii, manifeste, crime, trenuri înghețate, inaniție... Iubire, căsătorie, adulter – într-o gradație epică incandescentă. Multe scene te tulbură, prin veridicul percutant. Frontul cu scene sângeroase, casa ocupată de... popor, promiscuitatea, mulțimea de lângă calea ferată, îmbulzeala din tren, satele arse și alte imagini apocaliptice, viața de la cabana din Varikino, cu nelipsitele flori galbene, în acord cu soarele atât de îndepărtat de ura oamenilor... Se strigă tare că „viața personală a murit în Rusia". Dar Jivago nu cedează: are viață dublă, stă cu soția, dar merge zilnic la iubita sa, Lara. Scrie poezii. Se întoarce călare, e dus pe front, ca doctor. Evadează. Îl paște plutonul de execuție. E un erou romantic, care crede în dragoste și poezie. În jur, acei comisari cu puteri nelimitate, „oameni în scurte de piele". Burghezia se prăbușește, oamenii mâncau mei fiert și ciorbă din capete de hering. Vine Lenin la putere.

Peisajul e tipic rusesc, deși nu li s-a permis să filmeze în Rusia. Dar unde? În Spania, la 25 de grade, iar pe ecran iarna e oribilă. Actorii bine îmbrăcați mor de cald, dar noi nu știm asta. Zăpada a fost confecționată din carierele de marmură. Casa din Varikino... e în Finlanda. Da, culisele filmului, desigur. Producătorul Carlo Ponti ar fi vrut ca soția lui (Sophia Loren) s-o interpreteze pe Lara. Regizorul Lean a refuzat: „Cine ar crede că Sophia e o virgină de 17 ani?" Și a ales-o pe magnetica Julie Christie, cu privirea albastră.

Un film-fluviu, infuzat de anti-bolșevism, cu echilibru între frescă istorică și *romance*, pentru că regizorul era un romantic „rece".

Alexandru JURCAN

Pe struna erotică

O amplă confesiune cu adresă erotică reprezintă materia ultimului volum de versuri al lui **Mircea Stâncel***. Motivele de la care porneşte tind a contura nu doar profilul afectiv al actantului liric, ci și o viață în trăsături ce se întrepătrund cu un mediu, o epocă. Din aproape în aproape poetul își revendică un fundal biografic precum un alibi discret al mărturisirilor: „Cîțiva brotăcei în smîrcuri și anul 1947 adus de berze/ se schimbă codul din nou multe scutece laptele mamei cald/ se împrumută un leagăn pe care scrie 1940 – arhaisme nervoase/ e încă islaz puțin în jur și amintirea lui mai străluceşte în mine/ lampa lui ilici – unii se gîndesc deja la romanul lui orwell" (*Nostalgia rece*). Însă relatarea obiectivă lasă loc îndată unor consemnări sensibile care absorb realul, substituindu-l: „Simt disperarea în splendorile acestea ce se descompun/ și cîteva umbre ce nu s-au decis încă ce să facă". Sau: „Egoismul acestei nostalgii trebuie luat în calcul" (*ibidem*). Habituala tactică e cea a alternării unui „program" tematic cu abandonul în momentele emoționale, sugestii ale unei plenitudini lăuntrice intermitente. Se află aci o timorare ce încearcă a se depăși, o rezervă care caută un compromis cu clipele de elan. Apelînd la concretul imediat, poetul produce un contrapunct util mărturiei de sine: „După fiecare poem de dragoste cineva trebuie să adune/ lucrurile împrăştiate prin cameră/ sunt încă un fermier obosit după recoltarea cînepii (...) ținîndu-ne atît de strîns unul pe celălalt/ cu şnurul acesta împletit ce se crapă" (*După fiecare poem*). Tangente la datele voit prozaice apar cutezătoare zvîcniri imaginative, schițe ale imposibilului. Între liniile de jos și de sus ale monologului se alcătuieşte o medie fragilă. Înamoratul mizînd pe ambele şanse ale prezenței sale spre a atinge un echilibru compatibil cu „normalitatea". Sublima monotonie a iubirii e cultivată printr-un şir de manevre ce-i pot acorda o multitudine de înfățișări. Un soi de extravertire care o deplasează în locuri și circumstanțe înnoitoare. Invocarea necunoscutului se dovedește utilă: „Ajung imediat într-un loc albastru ce încă respiră/ unde ruinele sunt foarte valoroase și speră/ despre care televiziunile de senzație nu știu încă nimic" (*Alte emoții*). Nu mai puțin adorația aceasta prelungită, petrarchiană se poate relaționa cu trecutul istoric, înaintînd temerară pînă la fabulos: „îmbătrînesc într-o cantitate uriaşă de speranță/ în căldura unor icoane ce n-au căzut încă de pe pereți/ vin din filele unei curți de la începutul veacului trecut/ autorul ei a văzut primul cum tace o lebădă neagră/ printr-un veac plin de înjurături și de zgomote;// niciodată nu voi putea fi sigur pe chipul tău/ între cele două vitralii deschise de vînt;// vreau să fac o istorie a emoțiilor pierdute/ în pometul ăsta nu e rușine să treieri semințe de cînepă/ și să crești unicorni" (*Alte emoții*). Cercurile patetic asociative se lărgesc înscriind complicitățile naturii: „un deal ne va împrumuta o pantă pe care să alunecăm/ spre apele unui rîu stătător;// tu îmi agresezi privirea din nou cu trupul în rochii de mai/ ieși cu totul din clorofila ta fetișcană aguridă dulce" (*ibidem*). Restul de sfială transilvană pe care îl mai poartă condeiul se amortizează printr-o proiecție în vastitate („Ai vrea să fii o metropolă fără limite/ sub un albastru rafinat"), aventurîndu-se pe pistele extravaganței: „Gîndurile tale zboară fără țintă/ cineva te poartă în pîntec de cîteva perioade (...) dar nimeni nu știe cu adevărat cînd te vei naște/ probabil mîine adică niciodată" (*Ai vrea să fii*). Înfiorat de irealitate, autorul face totuși cîte un pas înapoi: de pildă pentru a se apropia de realismul analogiei, situîndu-și iubita într-o inițială mizerie („cineva îmi spune că ești o pruncă lăsată pe drumuri/ și ai rochiile murdare/ cu picioarele goale/ cu călcîiele crăpate") spre a evolua către postura de rafinată cititoare: „ai vrea să te culci cu o carte de cioran în brațe" (*ai vrea să fii*). Constatăm astfel un procedeu al corelării iubitei cu o permanentă „căutare". Ea se poate afla pretutindeni ori nu se află nicăieri. Intrînd într-un joc de-a v-ați ascunselea cu rezultat incert din start, devine obiectul unei așteptări infinite, de-o gratuitate aidoma celei conținute în viziunea folclorică a „dorului dor": „Te-am văzut extrem de frumoasă încă din prima clipă/ aveai o respirație liberă și făceai din tinerețe o artă/ de atunci te caut printre rafturile cu poeme/ ale unui restaurant istoric/ printre autobuzele defecte din autogările comuniste/ prin mirosul de motorină ce îmi corodează speranțele/ în mînă cu scrisorile pe care n-am avut curajul să ți le trimit (...) mă uit civilizat printre scaunele birtului din zonă/ pe după oglinzile unui local al străzii/ printre halbele de bere unde tu mă așteptai de obicei/ printre scaune construite în perioada interbelică/ pe atunci nu erai opusul meu în imaginația ta" (*O întîlnire ratată*). Imaginea unei făpturi inaccesibile revine într-un *flash* decisiv: „Eu sunt singur aici tu ești singură dincolo/ tu te scalzi în eternitatea ta/ eu sunt închis în satul meu planetar" (*Nu plînge încă*). Fără însă ca, dintr-o pesemne precauție pragmatic-sentimentală, autorul să nu insiste asupra acesteia ca ființă reală: „nu mai e mult și probabil ne vom întîlni/ dar eu aș vrea să ne găsim / cît mai repede posibil;// nu dintr-un rafinament perfid// ci din drag pentru emoțiile pe care n-am reușit/ să le fotografiez încă/ fără tine" (*ibidem*). Îi rămîne o cale unică de-a se confrunta deopotrivă cu himera și cu dezlănțuirea posesiei eroticești: textul. Acesta vine „de la sine", ofrandă a unei vocații, soluție a predestinării: „așa că eu las poemul să se scrie singur/ într-un colț umed/ unde cresc buruieni de leac" (*Creația*). Fatalmente erosul poetului suferă damnarea sublimă a lirei.

Gheorghe GRIGURCU

* Mircea Stâncel: **Sunt imperfect, draga mea**, Colecția revistei «Discobolul», 2021, 178 p.

Generația ceaușismului multilateral dezvoltat

(1)

E tare greu să delimitezi, stilistic vorbind, istoria literară destul de recentă. Îi poți zice „generație" sau „promoție", cum li s-a și spus scriitorilor din anii '60, '70, '80, '2000, în încercarea de a încadra, à la patul lui Procust, un autor sau altul. Se vorbește, corect, de generația '60, a modernismului socialist, dar ea acoperă atât ultimii ani ai proletcultismului dejist, cât și primii ani ai liberalizării ceaușiste. În ce ne privește, propunem o nouă delimitare, istorică, politică, aplicabilă și în plan cultural, între dejism, ceaușism și demokratură (după 1990 și până astăzi, până mâine). Dejismul poate fi stabilit între 1 ianuarie 1948, după proclamarea Republicii Populare, și până la 20 august 1968, în primii săi ani Nicolae Ceaușescu continuând deschiderea promovată, precipitat și complicat, anteriormente), iar generația ceaușismului multilateral dezvoltat - după această dată, după celebrul discurs, din balcon, antisovietic și pro-socialism național (21 august 1968 - 21 decembrie 1989). Momentul verii anului 1968 coincide cu retragerea din librării a antologiei de poezie a lui Nicolae Manolescu, „Poezia română modernă de la George Bacovia la Emil Botta". Libertate-libertate, dar nu pentru „cățel", ci doar pentru Ceaușescu. Singurul liber, până și-a câștigat și Elena libertatea.

La solicitarea redacției, vom începe cu Fruntelată acest serial. Unul dedicat făuritorilor de ode care au creat școală și o modă literară bine răsplătită.

Nicolae Dan Fruntelată și... duioșia Elenei Ceaușescu

Nicolae Dan Fruntelată s-a născut la 10 octombrie 1946, în satul Bălăcița, Mehedinți, sat căruia i-a dedicat, în 2018, și un volum cvasi-memorialistic de proză scurtă, „Mai jos de rai", prefațat de D.R. Popescu, și a decedat la 12 iunie 2022, la București, în plină forță creatoare, fiind înmormântat la Mânăstirea Cernica, la 15 iunie. Fruntelată a fost considerat, înainte și după 1990, unul dintre cei mai importanţi „lingăi" ai cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu. De altfel, Elena Ceaușescu îi spunea „Dănuţ" pentru laudele aduse în scris, probabil și pentru gudureli fizice, după cum se va vedea mai jos.

Gazetar vechi, Fruntelată, pus în fața criticilor de după 1990 (a fost și acuzat penal, pentru ceva săvârșit în 1995, pe

când era secretar de stat al Informației Publice, între 1994-1996, mai apoi consilier al președintelui Senatului - așa erau recuperate vip-urile ceaușismului în anii de demokratură -, pentru afacerea tenebroasă cu albumul „Eterna și fascinanta Românie"), dispreţuind visceral democrația, se apăra scriind - în volumul „Gazetăria, viața și dragostea mea" din 2013 - că este atacat doar de „făcătorii de democrație", de „urmașii cominterniștilor", de „vardiști ai democrației" și că ar „vrea ca măcar copiii noștri și nepoții noștri să încerce să ne judece corect. Să nu se supună modei falșilor democrați".

Rândurile de față nu se vor un atac, vai, postum, la adresa scriitorului și gazetarului care a fost, ci își propun să readucă în mintea cititorului chipul său real, fără ură și părtinire. Nu suntem nici urmași ai cominterniștilor! Un Cătălin Pena, în „Evenimentul istoric" din 14 august 2019, îi publică „dosarul de cadre" din arhiva C.C. a P.C.R. Membru al Partidului din 1968, ajunge să fie redactor-şef, simultan, la două reviste, „Viața studenţească" și „Amfiteatru", în 1976 fiind promovat redactor-şef la ziarul „Scânteia tineretului", după ce fusese verificat de „organe" în septembrie 1975 și primise calificativul „foarte bine". Automat, în 1976, Nicolae Dan Fruntelată este numit membru al Biroului C.C. al U.T.C.

În 1980 este numit redactor-şef al revistei „Luceafărul", funcţie pe care o îndeplineşte până la 22 decembrie 1989, redacţie „rău famată" după 1990, cum singur recunoaşte. În 1984 este promovat pe linie de partid, ca membru supleant al C.C. al P.C.R. Este decorat de către Nicolae Ceaușescu cu „Ordinul Muncii" clasa a III-a și Ordinul „Tudor Vladimirescu" clasa a IV-a. La 14 ianuarie 1988, instructorul Constantin Murărescu de la secţia de cadre îl verifică iar, fireşte, în ascuns, scriind în raportul său că „este apreciat ca un militant de nădejde al partidului, cu spirit revoluţionar, combativ, exigent, ferm în îndeplinirea sarcinilor, cu un pronunţat spirit critic și autocritic. În 1980 a absolvit Universitatea Politică și de Conducere."

Nu intrăm în amănunte privind modul cum a condus revista „Luceafărul", adevărată oficină a protocronismului, cea care a găzduit serialul scandalos al redactorului Artur Silvestri, „Pseudocultura pe unde scurte", îndreptat contra postului de radio „Europa Liberă", a Monicăi Lovinescu,

Virgil Ierunca, Eugen Ionescu, Mircea Eliade ș.a., din două motive: 1) colecția revistei se găsește în orice bibliotecă județeană; 2) eminența cenușie era adjunctul său, criticul Mihai Ungheanu.

Doar că numirea sa ca şef la „Luceafărul" a generat scandal în breasla literară, Nicolae Dan Fruntelată nefiind membru al Uniunii Scriitorilor din România, conform uzanțelor vremii. După cum rememorează în volumele sale „Vara căpcăunului" (2011) și „Memoria scaunului electric" (2019), fusese numit de către Dumitru Popescu („Dumnezeu"). Chemat la o ședință a conducerii U.S.R., a fost demascat de unii scriitori, dar și apărat de către Fănuș Neagu, Dinu Săraru, I.D. Bălan și Ioan Alexandru. Pentru a stinge scandalul, Nicolae Ceaușescu îl convoacă urgent la cabinetul său, de față fiind și „cabinetul 2", și îl întreabă, amical, dacă „n-ar vrea să fac(ă) altceva". Dar fostul redactor-şef de la două reviste și un ziar important refuză. Vrea şefia „Luceafărului", se considera scriitor important, unul, desigur, în slujba lor și a Partidului. Elena Ceaușescu intervine în favoarea lui „Dănuț", cum îl alinta.

Cum nu sunt fiu de cominternist, precum Petre Roman, voi prezenta din laudele aduse Elenei Ceaușescu de către Nicolae Dan Fruntelată, despre care nu suflă o vorbă după 1990. Doar două citate edificatoare, spre a fi judecat corect, cum zice, de către „copiii și nepoții noștri". Astfel, în volumul „Nobil însemn al dăruirii. Omagiu tovarășei Elena Ceaușescu" (Editura Eminescu, 1987), publică articolul „Sub semnul de inimă al cinstirii și recunoștinței":

„**Tovarășa Elena Ceaușescu oferă tuturor generațiilor națiunii române un vibrant model de patriotism, de devotament nețărmurit pentru cauza viitorului comunist al patriei. Un înalt exemplu moral prin care se demonstrează încă o dată că, iubind și slujind cu toată ființa Patria, iubești și slujești umanitatea (...) Fiică a Patriei, continuând demn marea tradiție a personalităților feminine ce ilustrează istoria românească, tovarășa Elena Ceaușescu primește în acest început de ianuar omagiul sărbătoresc al națiunii întregi. Am în memorie o imagine ce exprimă poate la modul cel mai profund acest sentiment: copiii oferindu-i flori și întâlnindu-i ochii într-o expresie de duioșie și grijă infinită. O imagine în care prezentul și viitorul se reunesc sub semnul de inimă al omagiului, al cinstirii și recunoștinței**".

Dar vine o nouă aniversare, iar Nicolae Dan Fruntelată recidivează, în volumul „Buchet de purpură și soare" (Editura Eminescu, 1988), prin articolul „O remarcabilă ctitorie spirituală":

„**Școala românească, știința românească, cultura română. În spațiul lor s-au realizat împliniri, a căror alcătuire stă sub semnul duratei. Aici identificăm cu admirație și recunoștință contribuția de excepție a militantului comunist, a savantului de reputație internațională care este tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu. Îndrumând direct aceste domenii, asigurând printr-o viziune mereu înnoitoare și revoluționară racordarea la nou, la criteriile eficienței și valorii, tovarășa Elena Ceaușescu reprezintă, prin întreaga activitate, prin strălucitul exemplu personal, un înalt model de dăruire pentru bine țării, pentru viitorul ei și al poporului nostru.**

La această zi aniversară, înscrisă în calendarul de inimă al poporului român, alăturăm omagiul nostru aceluia al tuturor fiilor patriei, cu adânc respect pentru remarcabila ctitorie spirituală ce a devenit și devine una din marile embleme ale cronicii vii a României contemporane, ale României de mâine".

Comentariile vă aparțin! Și dacă am invocat Editura Eminescu în care apăreau aceste omagii, cine era director în acei ani, cine se îngrijea de apariția lor? Valeriu Râpeanu...

Jean DUMITRAȘCU

Concursul Naţional de Poezie „Lidia Vianu Translates"

Poeta Lidia Vianu anunţă apariţia în curând a volumului ANTOLOGIA 2023, **Poetry is tightrope walking on the lines in God's palm/Poezie înseamnă să faci echilibristică pe liniile din palma lui Dumnezeu**, un volum de poezie pe care îl traduce în limba engleză. Să urmărim ce declară îngrijitoarea acestei ediţii.

„Concursul Naţional de Poezie «Lidia Vianu Translates» din anul 2022 a avut 300 de candidaţi. Din cele 1.500 pagini de poezie, am selectat 78 de poeme / pagini / candidaţi, pe care le-am tradus în engleză. Poemele au fost stilizate de agenta literară Anne Stewart, UK, şi vor fi în curând gata de publicare bilingvă. Volumul de anul acesta nu va depăși 150 de pagini, format mic. Volumul este de foarte bună calitate, poezie adevărată. Este a cincea ediţie a acestui concurs.

La fel ca toate volumele din cadrul acestui concurs, ele sunt traduse şi vor fi şi publicate online GRATUIT, dar, *în speranţa că vom avea un partener pe hârtie*, acele volume vor avea un preţ stabilit şi încasat de editură.

În ce mă priveşte, de când mă ştiu, am lucrat Pro Bono: nu vreau să intervină banii în munca mea de selecţie şi traducere."

Între timp, s-a găsit o editură generoasă, Eikon, care va tipări cartea. Așteptăm cu nerăbdare. Ceea ce face poeta Livia Vianu pentru poeţi este de luat în seamă. Instituțiile de cultură nu prea au preocupări de acest fel, deși una dintre ele se preocupă chiar de scriitori.

LIDIA VIANU

Vântul și pescărușul *

Sunt în noi atomi din tot universul.
Şansa de a ne reface exact ca acum este nulă.
Fizicianul

Mulţumesc,
Ioan Iovitz Popescu, pentru că ai
descoperit Etheronul
şi mi l-ai explicat cu atâta răbdare.

A fost odată ca niciodată un loc cu ferestre la malul mării. Acolo se duse Pescăruşul într-o zi mohorâtă de iarnă, şi nu mai plecă. Nu mai era altul ca el pe lume. Pe o stradă care se chema Pictor Romano, Pescăruşul alese o casă tocmai bună pentru luna februarie, la numărul 1∞ *— unul pe vecie.*

Vântul şi Pescăruşul trăiră o veşnicie împreună.

Pescăruşul îşi puse viaţa în mâinile Vântului.

Vântul îl învăţă pe Pescăruş să trăiască fiecare clipă ca şi cum ar fi fost cea din urmă.

11 februarie

⊙ Drumul a fost lung pentru amândoi. A durat o veşnicie. Iar acum, clipa aceasta prezentă o risipim.

Privesc hăt în zare, acolo unde ochiul nu vede, mintea nu închipuie, gândul nu străpunge.

Trimit înainte fiinţa mea, cu toate că ea nu există.

M-am trezit azi dimineaţă cu o certitudine. Cea mai mică particulă din mine — una dintre ele — se atârnase de mintea mea.

„Vin din —” cuvântul care urma nu l-am înţeles. Poate că nici nu era cuvânt. Acea minusculă particulă din fiinţa mea se temea de ceva. Era înspăimântată că mintea mea va înceta să alerge. Nu voia să fie trimisă pe vecie înapoi în nefiinţă. Cred că eram refugiul ei. Sau al lui. Fie că era fiinţă ori nu.

⊙ E în mine tăcere, nerostire şi zădărnicie.

Se vede că aceste picături minuscule de materie, pe care numai forţa mea le ţine laolaltă, sunt în panică. Îmi pierd puterea asupra lor.

Motivul nu este că nu mai vreau să le ţin încleiate între ele. Ba chiar asta aş vrea, numai că aşteptarea nu mai este ce a fost ea cândva.

Sunt o lume concretă. Şi tu eşti o lume concretă. Tot ce-mi doresc este să te mai ţin o dată de mână, pentru ca cele două lumi adevărate ale noastre să se rotească împreună. Dacă nu ne contopim în aceeaşi vâltoare, nu existăm.

⊙ Cel care ţine numărătoarea tuturor particulelor zise: „Mă voi referi numai la universul pe care îl putem observa. Universul acesta este imens. Dar un lucru ştim cu certitudine: el a început şi se va încheia.”

Eu, însă, vreau mai mult. De ce oare vreau mereu să mă arunc în stări de nefiinţă, nu ştiu. Gândul la tine mă ocroteşte de primejdii. Dacă îl

pierd, toate aceste minuscule particule fără nume din mine se vor împrăştia în neant, până ce vor avea norocul să le soarbă la un loc alt eu, alt tu, alt ceva — altul.

Inima. Încetăm oare să existăm atunci când sângele se încheagă? Să fie sângele tot ce sunt eu de fapt?

Din neantul în care mă aflu, caut să văd tot. Aici e niciodată-nicăieri, dar eu sunt peste tot deodată. Sunt o frântură de neant. Sunt un strop de vid. Un Etheron.

Fizicianul declară: Etheronii sunt viaţa însăşi.

Eu. Tu. Reinventaţi. Iar, de la început.

Sunt un Etheron.

Pot trece prin orice zid, pot străbate neanturi şi întreaga materie.

Nimic nu mă poate împiedica.

Neantul tot este al meu.

Eu sunt mai mult decât neantul.

Eu sunt.

Înjunghiată. Durerea ei izbucneşte în mine. Acest suflet neaşteptat mă găseşte într-un trup de căprioară. Înjunghiată noaptea de o mână de om. Uimirea din ochii căprioarei. Lovitura. Trecerea mea rapidă prin fiinţa de carne a căprioarei devine o agonie fără sfârşit.

Suferinţa îmi rămâne întipărită în minte. La fel şi urletul universului. Mă aflam în interiorul unui trup care refuza să scoată cel mai mic sunet. Refuza orice mişcare, orice loc şi orice fel de timp. Singur cu durerea.

Sunt memoria universului. Port în mine suferinţa. Las în urmă căprioara îngenuncheată. Undeva trebuie să existe o tămăduire.

Lui D'Etheron îi place să facă totul pe repede-înainte.

L'Etheron îl urmează.

D'Etheron este întodeauna cel care decide — vârtejul. D'Etheron e viaţă.

L'Etheron este partea statornică a ceea ce rămâne când *nu* este viaţă.

În graba vieţii, o aşchie zbură din alcătuirea lui D'Etheron. Rămânând mai în urmă, aşchia se izbi de L'Etheron şi se scufundă în ea. Atunci când L'Etheron deveni conştientă de sine, aşchia era deja adânc înfiptă înăuntrul ei. Simţi atunci suferinţa sfredelitoare că nu este întreagă. Habar nu avea cine era D'Etheron, dar ceea ce-şi dorea cel mai mult era să fie una cu el.

M-am născut pentru a te urma, pentru a te detecta ca un radar.

Marea e calmă, luna se înalţă purpurie, şi iată-ne lângă o scoică pe plajă. O scoică deschisă. Oare vom fi noi doi cândva perla dinăuntrul ei. „Ce-i aia „cândva”,” îţi ieşi din fire. „Vreau să ies de aici”.

Vom străbate neantul împreună.

Intimacy means silence. Like religion. Like prayer.

Veneau din două locuri total diferite. Îşi aminteau veşnicia. L'Etheron. D'Etheron. Niciodată până la ei, doi Etheroni nu se mai contopiseră într-unul singur.

Erau vâltoarea. Se mişcau. Alergau. Goana lor ţinea lumea vie.

Eu sunt Noi'theron. Urăsc amintirea, urăsc trecerea, urăsc mişcarea. Sunt fericit. Fericirea mea va ucide mişcarea. Voi distruge universul acesta.

M-ai chemat lângă tine acum o jumătate de veac. Am simţit exact, dar ce puţin te-am înţeles.

Un surâs, doar atât.

Apoi mâna ta fluturând în urmă atunci când ne-am despărţit ultima oară.

A urmat o nesfârşită aşteptare a surâsului de o clipă.

Era ca o masă de duminică, la care copiii mănâncă împreună cu taţii lor, pe când tu nu ai nici tată, nici prânz, nici duminică.

Mâna mea îţi face semn: priveşte în urmă.

Ar dura paisprezece ani zborul de la mine până la tine.

Ce straniu: am fost cât-pe-ce de atâtea ori şi totuşi niciodată nu s-a întâmplat.

Simţeam apropierea. Era vina mea că dispăream înainte de clipa aceea. Vina ta a fost că nu vedeai clipa până nu era prea târziu.

Unul e flacăra.
Celălalt, scânteia.

Exist atunci când mă găseşti.

M-ai luat în braţe pe o bancă de lemn, în pragul stelelor.

There is a tavern in the town.
De jur împrejur — zidul.
Yalo, yalo, greekenhearted yude.
I love you abover.

Călătorie sentimentală, mişcarea întâia Galuppi, *la ci darem — la mano.*

Ce-o mai fi şi acest *language of the devil* — care topeşte zidul.

Încleiat în tăcere, ochiul meu a străpuns zidul.

Zbor fără de aripi printre culori, forme, amintiri, atingeri, înăuntrul a două mâini împreunate care sunt o singură palmă.

Sufletul meu este al tău din clipa în care m-am născut. Acum îl am şi eu pe al tău. Viaţa a fost răstimpul singurătăţii dintre noi.

Sufletul m-ar încetini, m-ar împiedica să singurătăcesc în tot locul. Încetează să numeşti ceea ce nu există.

Cum mă pot eu apropia de tine dacă noi nu existăm?

Nicicum.

Nu te poţi rupe de tine însuţi.
Zbor. Noapte. Larg de mare.
Ori de câte ori eşti, fă lumină, ca să te văd.

Când aveam braţe să te cuprind, te-ai temut de mine, Pescăruşule. Pentru mine a trecut vremea îmbrăţişărilor. Tu încă eşti în lumea atingerii.

Tânăr, cu ochii negri, tristeţe adâncă în zâmbetul enigmatic, paharul într-o mână, ţigara în cealaltă — umbra Vântului în minunăţia lui vie plutea pe dinaintea Pescăruşului.

Şovăind în prag.

Pescăruşul de abia îşi desfăcuse aripile pentru prima oară.

Vântul se înălţase de multe ori. El l-a învăţat pe Pescăruş să zboare. A durat de la 1 iunie la 2 august.

Pe 1 iunie, Pescăruşul l-a întrebat pe Vânt: „De ce eu?”

Vântul a tăcut cu încrâncenare. Ştia că de fapt Pescăruşul nu-şi dorea să zboare: el voia doar îmbrăţişarea Vântului.

Vântul: acea flacără mută care aprinsese sângele Pescăruşului şi se încălzea acum cu tăciunii.

Odată ca niciodată, din aer învolburat şi lumină căzătoare, a venit Vântul pe lume. El ştia toate cerurile pe dinafară.

Ducea în cârcă zmee, avioane, câte un cearşaf şterpelit, dar le lepăda de îndată ce îl plictiseau — şi de toate se sătura mai devreme sau mai târziu.

Nu-l întrecea nimeni pe Vânt în iuţeală. Nu se pricepea nimeni să umple lumea largă ca el. Nu putea nimeni să fie peste tot în acelaşi timp, cum putea Vântul.

Vântul ştia că este alcătuit din crâmpeie de mişcare şi frânturi din alte lumi amestecate, dar niciunele nu se aflau în el în întregime. *Nel mezzo del camin*, Vântul se deprinse să-şi ducă viaţa cu ideea că el nu este nicăieri pe de-a-ntregul.

Acela fu momentul în care îi căzu privirea pe un ghem albastru-cenuşiu de aripi, carne şi sânge. Se strecură Vântul blând dedesubtul acelei fiinţe şi

se înălţară împreună. „Dacă nu aş fi făcut acest lucru,” zise Vântul, „am avut sentimentul că niciodată — “

Fireşte, Vântul îşi văzu mai departe de ale lui.

Ori de câte ori zbura pe furtună, inima Pescăruşului bătea să-i spargă pieptul: era oare Vântul acolo?

Odată ca niciodată, a fost un oraş de călugări, sus pe vârful Monte C, faţă-n faţă cu marea.

Odată ca niciodată, trăia în acest oraş un Vânt care dansase la vremea lui cu multe vieţuitoare pline de farmec şi care se pricepuseră să ţină pasul cu el.

Şi, tot odată ca niciodată, Vântul acesta i-a spus unui Pescăruş: „Am avut sentimentul că, dacă nu te chem astăzi, nu am să te mai văd niciodată.”

Vântul a chemat târziu. A fost cât-pe-ce să danseze cu Pescăruşul. Apoi a fost cât-pe-ce să uite. Dar îl chemase, aşa că aveau să-şi aducă aminte, dacă se mai întâlneau vreodată.

Atunci când chiar s-au reîntâlnit, Vântul nu mai era la vârsta valsului, iar Pescăruşul era orb. Pe lângă toate celelalte, acest lucru s-a întâmplat într-un oraş fără păsări. Pescăruşul se simţea nelalocul lui, iar Vântul nu mai era de mult în formă.

S-a întâmplat în cel mai nepotrivit moment din câte există. Pe vârful celui mai înalt munte, faţă în faţă cu cea mai adâncă mare, au fost, odată ca niciodată, un vânt şi un pescăruş.

Nu bănuia nimeni ce va face Vântul în clipa imediat următoare.

Nisipul nădăjduia că Vântul îl va urca sus de tot într-o tornadă.

Valurile ar fi dorit ca Vântul să le facă mai mari decât Pământul întreg.

Scoicile aruncate pe plaja Mediteranei abia aşteptau să le deschidă Vântul şi să arate el lumii ce perlă au creat.

Palmierii sperau că Vântul îi va îndoi şi răsuci până ce vor deveni balerine.

Vântul, însă, hotărî că a venit vremea să facă ce-i place lui mai mult: să bată.

Numai un vânt păgubos, atunci când bate, nu aduce decât lucruri rele, zise nisipul, şi îl părăsi.

Numai un vânt păgubos bate, ziseră scoicile, şi îl dădură uitării.

Numai un vânt păgubos, spuseră palmierii, şi răspândiră vorba că Vântul este smintit, crud şi neserios.

Într-o bună zi, sosi Pescăruşul.

„Văd Vântul!”

„Am să-l scutur să cadă jos,” gândi Vântul.

Pescăruşul se răsuci încotro voia Vântul, fără să crâcnească.

„Am să bag frica în el.”

Cu toate acestea, Pescăruşul se ţinu după Vânt până la Le Bahia.

„Am să-i frâng aripile.”

În cele din urmă, atunci când Pescăruşul se scufunda neputincios în Mediterraneus, îl cuprinse şi-l ridică — Vântul.

Vântul nu-l mai purta în spinare, aşa că Pescăruşul zbura mereu mai jos şi mai încet.

Vântul privea ţintă fereastra.

Vedea dincolo de ea ţara din care venise. Mănăstirea lui Dracula de pe lac. Grădina unde poposise din zbor cu Pescăruşul pe o bancă, şi stătuseră de vorbă fără să scoată un sunet, până la miezul nopţii, clipa duhurilor. Duhul tatălui lui se apropiase atunci de Vânt.

Dintr-acolo venea acum Pescăruşul.

De multe ori, când schimbau direcţia, Vântul mai că-i dăduse drumul Pescăruşului să alunece-n jos. Dar, într-o zi, cei doi zburară deasupra soarelui. În lumina ce urca de dedesubt, Pescăruşul văzu tot: îi crescuseră Vântului mulţime de braţe întinse, ca să-l ocrotească pe Pescăruş să nu cadă — în hău.

Pescăruşul aştepta afară, pe pervazul Vântului. Era o dimineaţă de iarnă mediteraneană, însorită, blândă şi sleită de putere. Un avion brăzdă cerul albastru, lăsând în urma lui un râu albicios, o cale ferată albă toată, un drum alb — o crestătură în învelişul neantului.

Oblonul geamului era tras. Zid înnoptat între Pescăruş şi Vânt. Pescăruşul — răbdător — în aşteptare. Dimineaţă mediteraneană neputincioasă ca somnul dintr-o noapte lungă, petrecută pe

muchia sufletului crestat de o maşinărie zburătoare.

Exact unsprezece paşi de om de la intrare până la lift.

Mă simţeam ca o furnică pentru care Sahara pe care o traversează este eternitatea.

Am răsucit mânerul uşii şi lumea s-a deschis.

„Am intrat pe uşă: ziua tremura de emoţie.

S-a deschis geamul către Mediterraneus.

S-a deschis cartea la pagina aceea, *greekenhearted yude*.

Patul m-a chemat să mă întind. Iar pătura roşie era făcută din sânge şi jăratec” — murmură Pescăruşul cu respiraţia întretăiată, după ce, de data aceasta, chiar nimerise drumul înăuntru.

„Se mişcă luna!” zvâcni Pescăruşul.

„Nu e luna,” spuse Vântul. „Sunt doar norii.”

Vântul ştia că Pescăruşul avea nevoie mai degrabă de statornicie decât de zbor.

La început a fost Vântul. Şi Vântul era cu Dumnezeu, şi Vântul era Dumnezeu.

Îndelung zburase Vântul în dogoarea dintre cerul-înţelegere şi miezul-de-mare.

„Felul în care te învârtejeşti...”

„Toţi facem asta. Sau aproape toţi.”

„Felul în care tuşeşti ca să risipeşti norii dimineaţa...”

„Ca toată lumea.”

„Felul în care tresari în clipa când te ia somnul...”

„Fac eu asta?”

Vântul ar vrea să înţeleagă.

Aşa este orice vânt: pescăruşii necuvântători ştiu asta.

Vântul este o lume din care cad neîntrerupt particule rotitoare.

Pescăruşului îi cad pene, amintiri de viaţă. Neîntrerupt.

Vântul ştie.

Pescăruşul se ţine strâns de Vânt, amânând clipa înţelegerii.

Pescăruşul zăcea în nisipul îngheţat. A stat el aşa până ce l-a ajuns chemarea Vântului. Dintr-odată, se făcu lună plină. Nisipul era mângâios. Stelele erau atât de aproape încât pluteau pe mare. Chemarea Vântului umpluse fiinţa Pescăruşului cu dorul de zbor. L-u-m-e-a era a-e-m-u-L.

Pescăruşul recunoscu vocea, chiar dacă ea nu se putea auzi cu urechile. Iubirea are atâtea feţe: pentru cineva tânăr, pentru un om bătrân, pentru un trup cald, ori o adiere *qui te tient au coeur*. Numai şi numai ea.

Nici Vântul, nici Pescăruşul nu aveau idee cum de gândeau ca o singură fiinţă, trăiau ca două fiinţe, şi se înecau într-o mare de străini.

Cuvintele stau ascunse în mintea Vântului, dar Vântul nu are voce. Pescăruşul e singura creatură în carne şi oase care, cine ştie de ce, poate auzi Vântul.

Pescăruşul se înalţă cât vrea Vântul să-l urce de sus.

Vântul şi aripile zămislesc zbor.

Când voi veni.
Dacă vei veni.
Când te voi găsi.
Dacă mă vei găsi.
Când voi înţelege.
Dacă vei înţelege.
Când se va încheia acest drum.
Dacă acest drum se va încheia.
Când noi —
Dacă noi —
CÂND —
Pe gânduri — Vântul.

Grădina în care soarele a mângâiat luna.
Sinagoga din pictura Romană.
The sooner, the better.
I did not want to make you sad.
Întârziind aşteptarea până ce ea începea să doară.
Vântul.

Irosind singura, scurta clipă.
Dorind ce a fost, dorind ce va să fie, dorinţe în flăcări.
Dorul de a mai trece o dată peste *pont du diable*, care de fapt s-a dărâmat.
Împresurat de sentimente-săgeţi.
Visând un DA-care-stă-să-vină.
Zburând, coborând, înecat în speranţă — Pescăruşul tot pescăruş rămâne pe vecie.

Pescăruşul se trezi că-l duce în spinare tăcerea Vântului.

Pescăruşul, în cârca Vântului.
Fiecare vorbă — săgeata unui săgetător priceput, care iese întotdeauna câştigător.
Pescăruşul strânge toate săgeţile la piept.

„Sunt Lucifer!” răcneşte Vântul, învolburându-se.
„Da, eşti,” murmură Pescăruşul — căzând.

Bon voyage, zise Vântul.
Zborul: a atârna încăpăţânat de o imposibilă îmbrăţişare.

Vântul zbura împotriva timpului: ajungea înainte să fi pornit.
Apoi, târziu în viaţă, a venit clipa când Pescăruşul a fost înjunghiat, şi Vântul a sângerat.
Acum — aici — acest NOI — este unica picătură din sângele Vântului.

Pescăruşul veghea somnul Vântului.
Dulcea clipă când Vântul nu mai era frământat de nimic.

Zise Pescăruşul: „De ce, oare, n-am coborât atunci când ai vrut tu să te odihneşti la poalele Mănăstirii voganS?”
Vântul îşi amintea.
„De ce nu te-am urmat, pentru ca lumea noastră să nu mai piardă ori să-şi adauge nicio zi după aceea.”
Vântul vedea vremea dintre atunci şi acum.
„Tu m-ai fi ajutat să înţeleg tot pentru totdeauna, iar eu poate aş fi topit miezul tău de mişcare din timp în timp.”
„Timpul există numai acum.”

Fără tine, eu nu sunt, zise Pescăruşul.
Pity for us, zise Vântul.

După ce s-a pierdut clipa.
Dacă nu mai e clipa — oare ce ne rămâne.
Nimic.
Lentă descindere în uitare.
Am să fiu eu nimicul tău, Vântule.

Am să fiu eu şoferul tău.

Pescăruşul se bucura de fiecare sunet al acelei propoziţii, pe care, în afară de ei doi, n-o înţelegea nimeni în acel colţ al lumii. Se bucura şi surâdea.

Pescăruşul cuprinse Vântul şi îl îmbrăţişă, aşa cum iei în braţe ceva ce nu poţi atinge.

Pescăruşul căuta cu înfrigurare înăuntrul Vântului propriul lui suflet de zburătoare, pe care Vântul îl păstra de când lumea — în caz că i-ar ieşi Pescăruşul în cale.

Îi era cumplit de frig Vântului. Ca să-i ţină de cald, Pescăruşul făcu focul cu propriile lui aşteptări.

Era frig afară şi ploua peste mare.
Vântul deschise geamul. Pescăruşul intră.
Doar o dată în viaţă, preţ de câteva clipe, Pescăruşul îmbrăţişase Vântul.

„Nu puteai îndura mai mult,” zise Vântul. „Nu aveai cum să-mi vezi iuţeala vârtejului cu ochii tăi plăpânzi.”

„Atunci când văd, nu cu ochii văd eu.”

Spre amiază, Pescăruşul simţi o căldură: în aripi, în umeri, în şira spinării, în tot trupul.

Marea era, probabil, albastră şi calmă.

Văzduhul era, probabil, plin de alţi pescăruşi şi alte vijelii — toţi în zbor, îmbrăţişaţi în graba lor.

Sufletele tuturor pescăruşilor şi al tuturor vijeliilor de dincolo de geam răspândeau lumină. Apropierea lor era muzică.

Ce dor îi era Pescăruşului de ele.

Cu puterea gândului, Vântul sorbi intensitatea plutitoare, şi în ea îl înveli pe Pescăruşul orb.

La căpătâiul Vântului, Pescăruşul adormise. Cu ochii larg deschişi, Vântul aştepta. Încremeniţi cum se aflau, clipe trăite cândva le înfiorau tihna: prima atingere fugară a aripii în vânt, prima speranţă că se vor înălţa împreună, primul lor zbor, prima lor noapte suspendaţi între mare şi cer, prima stea căzătoare care i-a înstrăinat. Temător, Pescăruşul zvâcni în somn. Vântul se scufundă între acele clipe deja trăite. Pescăruşul: „Noi?” Vântul: „Da — noi.”

Vântul înconjură Pescăruşul cu amândouă braţele. Din senin.

Trecuse o viaţă de când făcuse asta.

„S-a dus vremea.”

Pescăruşul stătea cu frica să nu se sfărâme iar globul în care îl încercuiau braţele Vântului acum.

Cine altcineva mai văzuse oare mâna Vântului. Cine o sărutase, deget cu deget, dosul şi miezul palmei.

La vârsta când nu mai puteau zbura, mâna Vântului ocrotea amintirile Pescăruşului.

Erau alăturea. Asfinţea. Se ivea luna. Apa înnopta. Se deschise cerul şi căzu ploaie. Aripile jilave ale Pescăruşului se scufundară în Vântul fără de trup. Pentru o scurtă clipă, Vântul se întrupă. Pentru o scurtă clipă, Pescăruşul mângâie Vântul.

Mai mic mai mic mai mic mai mic mai mic mai mic foarte mic. De nevăzut ochiului. Un strop de apă erau, urcând din nisipul plajei sus în cer. Plouau de-a-ndăratelea. Zburând.

Aceasta fu ultima volbură a Vântului. Ultimul zbor al Pescăruşului. Refuzau să gândească aşa, cu toate că aşa gândeau fără încetare. Etheroni risipiţi de o planetă însufleţită într-un univers însufleţit, se regăsiră izbăviţi de amintirile atingerii şi patimii. Izbăviţi de mişcare. Dinaintea lor se deschidea peripeţia neantului. Big Bang după Big Bang, zămisleau univers după univers.

Am intrat în odaia ta
pescăruş
bătând din aripi
şi am părăsit-o
fără grai
fără văz
fără trup
doar
zbor

„Între răstimpul în care eu nu sunt şi răstimpul în care tu nu eşti, ai grijă să zbori atât de sus încât, oriunde ai fi, să-ţi poţi arunca privirea şi să mă vezi că aştept.”

Aroma Vântului stăruia pe buzele Pescăruşului.

Pumnal imaterial, înfipt în sufletul lui.

Ori de câte ori Pescăruşul plecase la drum către Vânt, se izbise de un zid apărut între ei cu totul inexplicabil.

Ori de câte ori Vântul îşi dorise să cheme Pescăruşul, propria lui minte fusese zidul care îl făcuse să amuţească.

Vântul îl învinuise pe Pescăruş că el a creat zidul în închipuirea lui.

Pescăruşul ajunsese să creadă că într-adevăr, de fiecare dată, fusese vina lui.

Niciunul dintre ei nu ştia, de fapt, de ce anume se ridica zidul între ei exact în clipa când viaţa părea să-i apropie.

Cu toate că aceasta încă nu se întâmplase, Vântul şi Pescăruşul ştiau că va veni clipa când se vor regăsi împreună de aceeaşi parte a zidului.

Zidul se afla înăuntrul lor.

Zidul acela era, de fapt, unul — şi acelaşi.

Vine o vreme când nu mai stă în puterile lor să zboare.

Atunci trebuie să aştepte pe partea de aici a zidului. Lipsiţi de vedere, mână în mână, muţi. Provizorii.

Ies în zbor din miezul inimii tale, şi privesc cu mâhnire înapoi cum îmi faci semn cu mâna.

Mâna ta într-a mea, soarta mea în tine.

Atâţia pescăruşi zboară spre speranţă. Atâtea aripi frânte se scufundă neputincioase în Mediterraneus. Atâtea trupuri stau afară lipite de un geam, nădăjduind că un vânt se va scula din pat şi îl va deschide, timp de o secundă, un secol, o furtună.

Creaturi minuscule suspendate în nefiinţă. Cât-pe-ce tu. Cât-pe-ce eu.

Opreşte-ţi zborul. O secundă. Un secol. O furtună.

Nu te mai juca de-a vântul prin pescăruşi.

Mediterana era atât de albastră încât părea neadevărată.

După ce, timp îndelungat, Pescăruşul zburase, iar Vântul aşteptase, s-a deschis o fereastră, şi, dintr-odată, nu se mai aflau nici de partea aceasta, nici de cealaltă.

Vântul nu era pregătit.

Pescăruşul respira fiecare secundă ca pe un răgaz binecuvântat.

Vântul era liber.

Pescăruşul nu era.

Pescăruşul îşi dorea să zboare, să-l urmeze, să-l mângâie cu bucurie.

Pescăruşul era pregătit.

Vântul nu era.

Privirea Pescăruşului era pironită asupra Vântului. Pândea cel mai mic semn. Şi apoi pe următorul. Toată viaţa lui, Pescăruşul aşteptase. Iar zidul se ţinuse după el peste tot.

Acum Vântul dormea închis în zid. Zidul se mistuia o clipă doar, atunci când ochii Vântului se deschideau. Clipa aceea o aştepta Pescăruşul să vină — iar şi iar.

De când se ştia, Pescăruşul se întreba cum ar fi dacă ar dispărea zidul. Ce ar simţi dacă ar putea să vadă Vântul cu ochii lui, iar Vântul l-ar vedea şi el. Ar înţelege, oare, Vântul că Pescăruşul nu-şi dorea decât un singur lucru: să fie una cu Vântul — mereu şi pretutindeni.

Ar recunoaşte, oare, amândoi clipa veşnică în care nimic nu-i va mai despărţi şi nu vor mai fi nevoiţi să se caute unul pe altul iar şi iar.

„M-ai învăţat să fiu eu: Pescăruşul, cel care zboară. Mi-ai dat motivul pentru care să aştept ziua de mâine."

„Dacă eu sunt ce aştepţi tu — pentru mine, tu eşti clipa aşteptată."

„Iuţeala mea risipită. Neputinţa de a zbura. Imposibilitatea de a te duce peste Mediterraneus şi mai departe. Aşteptarea sfârşitului."

„Voi fi eu aşteptarea ta, Vântule."

Jos, dedesubt, Pescăruşul vedea surâsul larg al văilor, şi se gândea la mare.

Un singur lucru aştepta Pescăruşul: clipa de la sfârşitul zilei.

„Nu mai aştepta."

Tăcerea Pescăruşului atârna de buzele Vântului.

„Ce vrei tu nu se poate. Eu nu sunt. Tu nu eşti."

„Da," zise Pescăruşul, „dar *noi* suntem."

Fără Pescăruşul care să dea din aripi chiar şi când era cât pe ce să-şi piardă echilibrul sus în văzduh, nici Vântul nu-şi mai dorea, ca altă dată, să fie peste tot deodată.

„Am îmblânzit Pescăruşul. Acest *noi suntem peste tot* e al meu."

Pescăruşul înlănţui degetele Vântului cu degetele lui, iar Vântul le strânse cu putere. Cei doi se luptau împreună împotriva unei clepsidre care se golea.

S-au ridicat fără să se înalţe. Au zburat fără să zboare. Au văzut fără să vadă. Au atins fără să atingă. Nu mai erau Vânt şi Pescăruş. Erau ultima celulă care se desfăcea din lumea lor stinsă, refuzând să înceapă încă o lume în care vor fi din nou despărţiţi.

Cu toate că nu mai vedea şi nu mai auzea, Pescăruşul ştia că Vântul era volbură şi îl urma în cerc iar şi iar, până când se topiră într-un unic surâs imponderabil.

„Tot ce contează este ceea ce ai venit aici să faci."

Goana ta m-a purtat în spinare. Acum e rândul meu să te port în fiecare dintre celulele mele. Când acele celule se vor răspândi rătăcite, mă voi reface. Asta am venit eu aici să fac. Şi a zis Dumnezeu, Să fie Acum. Atunci când te urmez iar şi iar, când te adun într-o formă pe care tânjesc s-o ating, atunci eu sunt *acum*.

Le vent et la mouette.
Mişcarea şi cel bucuros de ea.
Credinţa şi credinciosul.
Cel ce rosteşte şi cuvântul rostit.
Cel care uită şi cel care e uitat.
Resemnatul şi stăruitorul.
Jumătate vânt, jumătate pescăruş.
Moitié vent, mouette moitié.
Contopiţi, de nedespărţit. Multiplicaţi pe vecie.

Pescăruş-Vânt. Am izbutit iar. Te-am atins şi am creat un univers.

Gonind între mare şi cer, se fărâmă risipind eternităţi, zămislesc galaxii ce stau să vină, se pierd în neînceputuri.

1

Pescăruşul şi Vântul acesta, cu ochii nu-i putem vedea. Dacă am putea, ar însemna că încă sunt despărţiţi.

The Wind and the Seagull
Vântul şi Pescăruşul
La Mouette et le Vent...

* Partea a III-a a poemului *Vântul şi Pescăruşul* (*The Wind and the Seagull*, *La Mouette et le Vent...*). Primele două părţi au apărut în nr. 10 al *Cafenelei literare*.

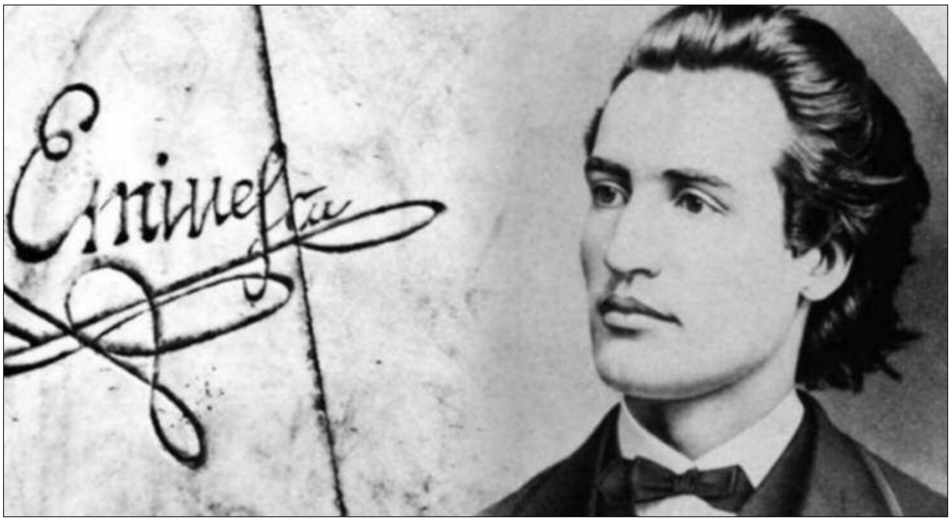
Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 107
■ Ianuarie 2023
Cafeneaua literară

Ancheta *Cafenelei literare*

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

În speranța că nu ne-am osificat și că încă ne mai punem problema valorii și a destinului poeziei, vă propun să răspundeți la întrebările acestei anchete exact așa cum credeți de cuviință.

1. S-a discutat foarte mult și în fel și chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici credeți că a/au analizat mai bine, mai aproape de ființa ei, poezia lui Eminescu?

2. Cum evaluați, astăzi, poezia lui Eminescu? Este ea (1) o poezie de excepție, o capodoperă, ocupă ea o poziție centrală în canonul literaturii române, (2) este o poezie de valoare medie, ori (3) este o poezie modestă, sau chiar minoră, după cum au decretat într-o anchetă mai mulți scriitori tineri, în revista *Dilema*, din 27 februarie 1998? Pentru un alt poet, optzecistul Călin Vlasie, „Eminescu este idiotul naţional” (interviu cu poetul Daniel Corbu, în revista *Feed Back*, nr. 2/2005), iar pentru Cezar Paul-Bădescu, autorul antologiei *Cazul Eminescu* (Paralela 45, 1999), Eminescu este un „poet inert și ridicol”…

3. Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice (pseudoestetice, deci modeste), credeți că are poezia lui Eminescu, raportată, firește, la cerințele estetice ale poeziei majore de astăzi sau ale poeziei majore din secolul XX? Sau raportată la poezia majoră dintotdeauna? Ce vă seduce sau ce vă nemulțumește în poezia lui Eminescu?

4. Dacă apreciați poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeți de valoare o includeți?

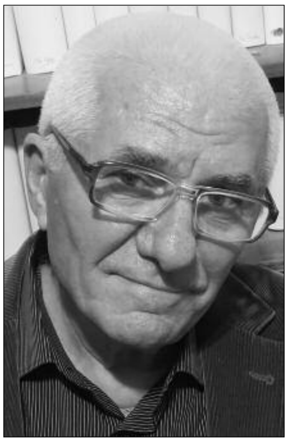
5. Ce poeți, români sau străini, credeți că se situează înaintea poeziei lui Eminescu?

6. Ce influență a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (românești) ce i-a urmat? A ridicat sau a coborât ea calitatea (valoarea) poeziei noastre?

7. Cum este poezia de astăzi față de poezia lui Eminescu? Prin ce caracteristici îi este superioară? Sau prin ce caracteristici îi este inferioară?

8. Este Eminescu astăzi un poet citit de lectorul obișnuit?

Virgil DIACONU,
6 martie 2022

NICOLAE MECU

Istoric literar

Eminescu este, pentru mine, instauratorul la noi al standardelor marii poezii și, totodată, reperul suprem al eticii creației

1. Răspunsul la această întrebare atârnă în primul rând de *sensul* pe care îl dă *fiecare* repondent poeziei lui Eminescu, așa că el, răspunsul, include un cerc vicios și o tautologie. Când caut să numesc criticul/criticii care a(u) „analizat mai bine" și mai „aproape de ființa ei" această poezie, trebuie ca mai întâi să identific acea „ființă". Or, identitatea acesteia, așa cum o văd *eu*, rezultă dintr-o combinație inextricabilă: dintre sensibilitatea mea genuină și exegeza eminesciană pe care am asimilat-o de-a lungul timpului și care totodată m-a format (fenomen niciodată încheiat). Criticii enumerați mai jos sunt pe de o parte selectați de mine, iar pe de alta, prin faptul că au contribuit masiv la cristalizarea conceptului meu de Eminescu, ei se... autopropun pe listă. În al doilea rând, întrebarea presupune – așa cum o înțeleg eu – un dublu răspuns: unul în absolut, aflat deasupra cronologiei receptării, iar celălalt în relativul determinărilor (de moment în evoluția exegezei, de context istoric, cultural etc., etc.). Valoarea în absolut e completată de respectivul punct al receptării, în care intervenția criticului s-a dovedit crucială, ea modificând radical optica percepției și a evaluării. Suprapunând cele două perspective, iată-i pe eminescologii mei de vârf: *T. Maiorescu* (argument: exclusiv pe baza antumelor, el a „creat" imaginea astrală, nepământeană a poetului și i-a intuit sursa irezistibilei lui forțe de seducție, și anume „farmecul limbagiului"), *G. Călinescu* (în primul rând, prin editarea – fie și numai în reviste –, descrierea și comentarea cvasitotalității textelor rămase în manuscris, el le-a revelat statura de „High Romanticism"; în al doilea, prin identificarea „temelor fundamentale" ale operei), *I. Negoițescu* (pe urmele lui Călinescu, a răsturnat scara percepției și a evaluării, punând postumele *deasupra* antumelor; analizele lui rămân neegalate prin participare, empatică până la a trăi textele poetului ca pe niște creații proprii), *Rosa del Conte* (argumente: 1. înainte de și mai mult decât oricare critic român, universitara italiană a descoperit și pus în valoare „substratul" poeziei lui E., izvoarele culturale autohtone; 2. plasarea „imaginației cosmice" și a vocației „Absolutului" în centrul creației poetului), *Ioana Em. Petrescu* (a reformulat și replasat cosmologia eminesciană în context filosofico-existențial și, stilistic, ca etapă aurorală, modelatoare și cu funcție de reper a întregii mari poezii românești de până la 1980), *Sergiu Al-George*, cu studiul „Eminescu – Arhetipul" din vol. *Arhaic și universal în cultura română* (probabil cea mai adecvată plasare valorică și interpretare a „ritmului" interior și a „melancoliei" eminesciene), *Petru Creția* (pentru viziunea novatoare asupra raportului antum-postum și asupra conceptului de versiune „definitivă").

2. Mai întâi, o precizare. O asemenea întrebare, care-l culisează pe Eminescu de la poet de geniu la poetaș (v. adjectivul „minor"), nu ar fi fost posibilă până în 1990. Timp de un secol, imaginea lui a rămas esențial aceea fixată de Maiorescu în 1889: „el îi rezumă pe toți", „poezia lui devine o parte integrantă a sufletului lor, și el trăiește de acum încolo în viața poporului său". Imaginea aceasta a maximei exponențialități – reforjată la 1900 de verbul profetic al lui Iorga – va lua o formă și mai lapidară după cincizeci de ani, când Călinescu o toarnă în sintagma titulară a capitolului central din *Istoria* sa („Poetul național"). (Să mai notăm că între timp Eminescu trecuse intact, fără nicio contestare, prin chiar rebeliunea răsturnătoare de ierarhii a Avangardei.) Cu toate acestea, faimosul număr din săptămânalul „Dilema" pe mine unul nu m-a stupefiat deloc, nici „în timp real", nici după consumarea scandalului, fiindcă întrebarea privind actualitatea oricărui mare creator mi s-a părut firească. M-au mirat până la uluire doar unele aprecieri formulate vociferant, și astfel făcând și mai vizibilă lipsa de organ critic a emitenților (cf. citata de către d.v. expresie „poet minor și ridicol", aici intrând și formula de mai târziu, de asemenea reprodusă în întrebare: „idiotul național"). Natural, prin extravaganța lor asemenea derapaje nu clatină piedestalul lui E., dar în mod sigur îl smulg pe cel de sub picioarele celui care le-a comis (admițând că postamentul există).

Răspunsul meu nu poate face abstracție de plasarea în timp a creației lui Eminescu. Privind în epoca poetică anterioară / contemporană lui și admițând ceea ce s-a spus legat de valorificarea de către el a tradiției, nu mă pot totuși sustrage metaforei lui Ibrăileanu: „meteorit venit din alte lumi". Prin raportare la epocă, se vede limpede că Eminescu ne-a instituit *modelul poeziei de mare format*, stând sub semnul romantismului înalt, dar – și cu aceasta trec la privirea dinspre el spre posteritate – stând și ca *reper al marii creații poetice* dincolo de afilierea ei la un curent sau la altul, practicând o formulă sau alta. Indiferent de la ce concept poetic s-au revendicat, marii poeți de după Eminescu, oricât de diferiți ar fi fost de el, au avut „în coada ochiului" ștacheta lui, aceea a performanței ultime. Reper al maximului estetic, el a contat și ca *reper de etică a creației*, manifestată și ca exigență la nivelul construcției și al limbajului, ca nicicând potolită nemulțumire de formele succesive ale textului, în a cărui versiune „ultimă", „definitivă" el nu credea. Tabloul variantelor din ediția critică a lui Perpessicius, prelungit în achizițiile editologice ale lui Petru Creția, au fost și vor sta

obștesc și pururi ca o lecție de creație. Aceste repere au avut și au, cred eu, un impact mai puternic chiar decât „spiritul" operei eminesciene, care nu poate funcționa decât asupra unor personalități afíne. Impact mai puternic și decât influențele tematice sau stilistice.

Conchizând: Eminescu este, pentru mine, instauratorul la noi al standardelor marii poezii și totodată reperul suprem al eticii creației.

1. Poetul transcende eonul marelui romantism prin câteva teme care țin trează atenția poeziei dintotdeauna: a. v*isul* (cu puternice, definitorii determinări mitice, metafizice și fantastice, la E. visul capătă anvergura unei suprateme, subordonându-le pe toate celelalte), b. imersiunea în *increat*, *arhaic și arhetipal*, c. *cosmism* (afirmarea armoniei și ordinii universale, ilustrate în special de antume) vs. *acosmism* (negare a acestei rațiuni și ordini, prezentă îndeosebi în marile poeme vizionare postume); d. *condiția umană* – tragică, așadar neexcluzând componenta eroică (prin care de altfel E. depășește pesimismul „canonic").

Seducția eminesciană continuă să rezide în ceea ce Maiorescu a statuat încă de la 1872: „farmecul limbagiului". „*Muzica*" eminesciană *devine ea însăși purtătoare de sens*, și încă de sensul cel mai adânc și greu de pătruns și de verbalizat, depășindu-l pe cel al expresiei lingvistice. În versuri ca „Mai departe, mai departe, / Mai încet, tot mai încet, / Sufletu-mi nemângâiet/ Îndulcind cu dor de moarte", ambivalența oximoronică a marii treceri, exprimată de cuvinte, își prelungește la infinit ecoul tocmai datorită savantei orchestrări a aliterațiilor. Fapt mai puțin observat și mai ales neevaluat ca atare, performanțele de muzicalitate din antume comprimă adesea semnificațiile grandioaselor viziuni din marile poeme postume; ceea ce acolo este expus *in extenso*, în poemele edite se condensează în mecanismele semanticii suprasegmentale. Mă seduce de asemenea polivalența melancoliei eminesciene, la a cărei bază stau imponderabilele vibrației ritmice, cu sensurile descifrate de Sergiu Al. George: „în ambiguitatea simbolică a ritmului, în cadențele lumii, el simțea atât devenirea evanescentă cât și muzica prin care se exprimau ființa și absolutul".

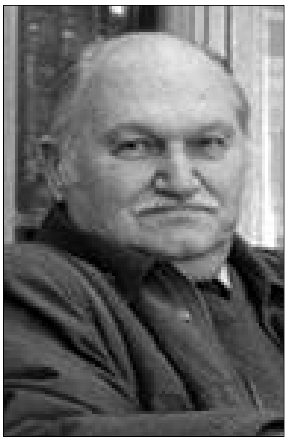
2. Novalis, Leopardi, Rilke, Blaga, Nichita Stănescu.

3. La nivelul de identitate la care se ridică poezia lui Eminescu, ambițul ierarhizărilor îmi apare ca neputințe.

4. Influența lui Eminescu constituie un capitol separat al eminescologiei, așa că eu, acum și aici, nu pot răspunde decât la partea a doua a întrebării. Iar răspunsul meu se preface că nu a citit al doilea termen al disjuncției logice: „sau *a coborât* calitatea (valoarea)". Verbul subliniat, care cred că a fost atașat mai degrabă ironic, îmi aduce aminte de incendiara propoziție a unui critic de azi, optzecist și corect politic, care vocifera că ar pune pe foc *Istoria* lui Călinescu... Să revenim însă la lucrurile serioase: poezia lui Eminescu a avut la început (adică, *grosso modo*, în epoca de până la 1918) o influență directă, strivitoare când a întâlnit o personalitate genetic firavă, și una „catalitică" (în sensul acordat vocabulei de Blaga, de stimulare a *propriei* originalități), atunci când a dat de personalități puternice, capabile să asimileze creator modelul (e cazul multora dintre primii noștri simboliști, începând cu Ștefan Petică, cel mai autentic dintre ei), apoi o parte dintre marii poeți născuți în intervalul 1880-1900, cum ar fi Goga, pe urmă Arghezi... Pe măsura trecerii timpului și a îndepărtării cronologice de statuia colosului, modelul eminescian acționează mai din adâncuri, e absorbit radicular, iar influența sa mai greu de detectat (de pildă în proza lui Eliade și mai apoi în cea a lui Cărtărescu, alchimie a aceluiași „vis chimeric"; în poezia lui Labiș și a congenerului său Nichita, care va dialoga cu primul Eminescu pe tema „O călărire în zori", și cu ultimul – pe „Odă (în metru antic)". Dar transfigurări, fie și abia perceptibile, ale modelului pot fi găsite și la poeți de azi, cum ar fi însuși inițiatorul acestei anchete sau mai tânărul Theodor Dună, ca să mă limitez tot la două exemple, ambele cosemnatare, cu îndestul distinguo însă, ale galaxiei Visului atotputernic.

5. Cred că „superior" și „inferior" nu pot funcționa decât în interiorul aceleiași paradigme, adică al unuia și aceluiași sistem de valori. Așadar, ar trebui ca Eminescu și poeții de azi să adere la una și aceeași poetică (dând poeticii sensul cel mai larg, care cuprinde și palierele metafizicii și etosului), ceea ce ar face posibilă comparația valorică. Altminteri, gândind în afara acestei rigori, cuiva care vede în poezie o căutare a Absolutului îi vine greu să pună în celălalt talger mizerabilismul, minimalismul și celelalte chipuri ale poeziei *mainstream* de la 1990 încoace.

6. În afara unei anchete serioase, e greu de dat un răspuns cu conținut garantat și integral creditabil. Totuși, din constatări personale și din practica altora (cum ar fi profesorii de română), răspunsul pare a fi hotărât negativ.

CONSTANTIN CUBLEȘAN

Critic literar, eminescolog

„Eminescu este axul central al poeziei noastre. De la el se revendică toată poezia modernă"

1. Bibliografia Eminescu este imensă. E greu să alegi un critic sau altul din lista celor care s-au ocupat de creația acestuia. În perioada interbelică a fost discutată într-un fel,

după război, în anii '50-'70 s-a scris altfel. Acum exegeza este diferită. Dar, poezia lui Eminescu e mereu aceeași. Interpretările pot fi diferite și sunt diferite, în funcție de epoca în care poetul a fost și este receptat. Nu pot să dau un nume. Fiecare dintre cei care au abordat analitic, eseistic, comparatistic etc. poezia lui Eminescu este, în felul său, original. Cum să alegi care este demersul *cel mai* original?!

2. Eminescu este axul central al poeziei noastre. De la el se revendică toată poezia modernă. Nu are nici o importanță dacă pentru cineva creația lui este minoră sau majoră. Monumentul Eminescu rămâne același, indiferent cine îl scrijelează, căutând a-l doborî... Nu e dificil să constați că Arghezi este eminescian. Că Blaga este eminescian. Că de la el se revendică toți poeții noștri mari, de la Ion Barbu, să zicem, la Nichita Stătescu și după acesta... Evident, astăzi se scrie altfel poezia. Formal. Dar esența filonului filosofic care trece prin *subteranele* gândirii și simțirii poetice, de la Eminescu se trage... Desantul de la „*Dilema*" a fost cât se poate de util. În urma lui, foarte mulți tineri s-au dus la opera lui Eminescu pentru a o citi și pentru a vedea în ce măsură negarea ei este justificată. Astfel s-au născut o serie de teze de doctorat, de studii ample consacrate operei lui Eminescu, datorate unor tineri cercetători. Mi se pare argumentul esențial pentru recunoașterea în actualitate a acesteia.

1. Eminescu este un poet care a scris și a trăit în secolul al XIX-lea. Dar a deschis porțile poeziei secolului al XX-lea. Maiorescu avea dreptate. Trebuie deci să vedem în ce măsură este actual azi. Și este actual în măsura în care ne putem regăsi în gândirea și în expresia lui. Și în ce măsură el se regăsește în noi, în idealurile noastre, în simțirea noastră. Or, asta depinde de la caz la caz; depinde în mare măsură de gradul de instruire a fiecăruia, de cultura, de educația estetică, dacă vreți, a fiecăruia. Într-un fel va recepta, va înțelege o poezie de Eminescu, un șofer, bunăoară, și altfel un profesor de liceu. Important rămâne faptul că fiecare din aceștia înțeleg *ceva*. Acest *ceva* este proba că poetul e încă viu.

2. Clasificările de acest fel nu sunt bune în artă. Interpretarea estetică nu dă note. Simțim că unii artiști au valoare mai mare decât alții. Scara valorică este însă labilă. Mie, spre exemplu, ca să răspund punctual, îmi place Eminescu dar îl citesc cu plăcere și pe Șerban Foarță. Care dintre aceștia e mai mare? Întrebarea este inutilă pentru că fiecare își are valoarea lui intrinsecă; fiecare își are originalitatea lui de exprimare... Care sunt primii zece poeți ai noștri, ca mărime, ca importanță, într-o clasificare ca în competițiile sportive? Greu de spus pentru că trebuie înțeleși, trebuie apreciați fiecare în epoca lui.

3. Înaintea lui Eminescu, calendaristic?... Înaintea lui Eminescu valoric?... Am spus deja. Eminescu e un deschizător de drum, de orizont literar. Și, mai mult: e un ax la care ne raportăm vrând-nevrând urmân evoluția poeziei noastre. Întrebarea însăși pe care mi-o puneți arată că doriți o anume situare estetică față de el, de reperul care este Eminescu... Luați o antologie a poeților care au scris înaintea lui Eminescu și veți constata cu ușurință că poezia lui Eminescu este *altceva*. Despre acest *altceva* au vorbit și Maiorescu și Alecsandri... În cadrul universalității, cum să-l compari, bunăoară, cu Shakespeare?... Îmi vine în minte răspunsul unui important muzicolog francez, care a fost întrebat, tot așa: ce crede, care este cel mai mare compozitor. El a răspuns prompt: Beethoven. La care a urmat întrebarea: Dar Mozart? Răspunsul mi se pare edificator. A zis muzicologul: Mozart e unic.

4. Am mai spus. De la el pleacă toată poezia noastră de rezonanță filosofică, inexistentă mai înainte... Fără îndoială, poezia, în evoluția sa, a cunoscut alte orizonturi de altitudine. Dar, recunoașterea acesteia e prezentă încă din epoca sa... Vreau să vă dau un exemplu în acest sens. Tânărul Delavrancea a scris și el versuri, pe care le-a adunat într-o plachetă: *Poiana lungă*. În zilele când volumul a ajuns în vitrina unei librării din București, în *Convorbiri literare* tocmai au apărut câteva poezii de Eminescu. Citindu-le, Delavrancea a exclamat: aceasta e adevărata poezie. Și s-a dus și și-a retras volumul de peste tot. Așa că, doamna Emilia Șt. Milicescu, care a îngrijit ediția de *Opere* Delavrancea, a umblat ani de zile ca să poată găsi placheta. A găsit, în fine un exemplar, pe undeva, singurul care există acum în Biblioteca Academiei.

5. Nu cred că trebuie să vorbim despre faptul că poezia de azi este superioară sau inferioară poeziei lui Eminescu. Ea este, evident, o continuare acesteia, în alte condiții, cu alte mijloace, pe alte orizonturi. De ce să căutăm mereu cauze de departajare față de poezia lui Eminescu? Când e prea limpede că ea este deplin actuală și viabilă.

6. În primul rând, nu știu dacă putem vorbi astăzi de un lector obișnuit. Cultura a fost atât de marginalizată în acești ultimi treizeci de ani încât generațiile mai tinere aproape că și-au pierdut deprinderea de a citi cărți. Toată lumea citește (ce citește!?) pe calculator și pe internet. Iar poezie se citește din ce în ce mai puțin. O probează tirajele minuscule pe care le tipăresc editurile. Totuși, există un public, restrâns, care citește, în general și deci și poezie... Poezia lui Eminescu se citește, câtă se mai citește, în școală. Cred că e puțină lume care, după absolvire mai ia în mână un volum de poezii de Eminescu. Dar, oare mai ia în mână cineva vreun volum de poezie, indiferent al cui?!... Unele din poeziile lui Eminescu se perpetuează în public, memorate ca un fel de folclor. Însă, nu neapărat cunoașterea în masă a poeziei eminesciene trebuie să ne dea măsura valorii ei. Nu *cunoașterea* cât *recunoașterea* acesteia mi se pare a fi esențială. Și, vorba aceia: cine vrea s-o recunoască, o recunoaște.

NICOLAE GEORGESCU

Album incomod. Viața, ca o caricatură

Textualizez iarăşi – dar de data aceasta printre numeroasele caricaturi de epocă ce-l înfăţişează pe primul-ministru primind „duşuri filogermane”, pe acelaşi împreună cu C. A. Rosetti în postură de Adam şi Eva în Paradis, sub pom, ademeniţi de şarpe (în persoana ministrului de externe al Austro-Ungariei) şi izgoniţi de M. Kogălniceanu cu un băţ divin etc. Acest fond de caricaturi – care, după câte îmi amintesc, îi plăcuseră până şi lui Zigu Ornea, un critic foarte aspru al cărţii mele din 1994, dar îmblânzit cu măsură când a scris despre cele ulterioare – pare mai grăitor decât documentele însele. Pe tinerii de azi îi fascinează de-a dreptul. Este, poate, momentul să amintesc aici că revistele de caricaturi au fost exceptate cu bună ştiinţă de la baza informativă a „Bibliografiei M. Eminescu” la care am lucrat în Biblioteca Academiei Române. Argumentele erau pertinente: caricaturile necesită interpretări îndelungi şi, apoi, nu au la bază adevărul istoric – ci fantezia, presupunerile caricaturiştilor. *Românul* însuşi îi reproşează *Timpului*, şi nu o dată, că face caricaturi în scris în loc să discute realitatea: *„Publicul are însă mai mult bun simţ decât crede opoziţiunea; el citeşte de petrecere înjurăturile şi calomniile cu care se mânjesc organele opoziţiunii, întocmai cum se uită cineva la nişte caricaturi care cu cât sunt mai pocite cu atât atrag mai mult privirile, dar după ce a citit şi a râs el zice reprezentanţilor opoziţiunii: puteţi fi buni caricaturişti, puteţi fi neobosiţi şi cutezători calomniatori, nu puteţi fi însă buni şi devotaţi oameni de guvern, pentru că nu sunteţi serioşi.*”; *„La citirea acestor elucubraţii ne-am întrebat dacă n-avem de-a face cu-un lunatic*”; în nr. din 14 august 1881 numeşte pătura superpusă faimoasa teorie a *„născocitorului de la «Timpul»”,* iar pe autor: *„un redactor poznaş de la un ziar de insulte*” – totul este o *„elucubraţie*”; *„Nu e de mirare ca potrivnicii noştri să cadă în asemeni aberaţiuni când, prin comparaţiile lor, mai mult sau mai puţin pitoreşti, se rătăcesc în regiunea stelelor, părăsesc terenul practic al unei discuţiuni serioase...*”

Aşa e în privinţa caricaturilor în general: nu pot fi luate ca etalon al realităţii. Apoi, ele sunt nedrepte cu istoria încercând tocmai să fie foarte drepte cu prezentul lor: peste ani, în zilele noastre de exemplu, trebuie „citite” cu grijă, cu deferenţă oricum – şi în nici un caz în contextul eroicului ce aureolează în mentalul colectiv finalul secolului al XIX-lea românesc, acei ani care s-au constituit în placa turnantă a României moderne. Ele ne spun istoria „în şagă”; trebuie să le ascultăm ca atare.

Dar marja lor de adevăr este de luat în seamă, ele se bazează pe intuiţie – şi de multe ori istoria se face cu intuiţia ziariştilor. În fond, nu iese fum până nu faci foc: iar dacă alt indiciu al focului în afara acestor caricaturi nu ai – trebuie să le iei în consideraţie pe ele. În plus, ele păstrează încifrată, deci transmit în măsura în care reuşim să descifrăm, acea stare de spirit a momentului, care ne interesează, în fond, atât de mult.

Mai clar, deşi acest tratat secret de alianţă dintre România şi Tripla Alianţă, ce-l anihilează şi pe Eminescu, este un tratat *secret*, toată lumea ştie de el, îl *bănuieşte exact* dacă se poate spune aşa. Replica din epocă era, prin octombrie 1883, aceasta: *„Cine face miau-miau pe acoperiş, d-le Brătianu ?*”. Se auzea mieunând şi nu se ştia că pisica este cea care miaună... Era, deci, un fel de *„Mânăstire-ntr-un picior, ghici ciupercă ce e...*” Greutatea vine, astăzi, din descifrarea acestor caricaturi, adică din identificarea chipurilor şi a situaţiilor. Ajunsesem – cred că eram printre singurii, şi nu o spun cu tristeţe, ci cu disperare – să pot citi colecţii întregi de reviste de caricaturi – fără să mai am nevoie de dicţionar. Mă familiarizasem, adică, atât cu oamenii cât şi cu întâmplările. Am lucrat mult timp la o ediţie pe care o intitulasem *„Eminescu în caricaturi*” – şi care cuprindea texte ziaristice de M. Eminescu ilustrate cu caricaturi sincrone. Nu e vorba de desene puse la textele eminesciene, de o ilustrare intenţionată aşadar, ci de aceleaşi evenimente descrise de Eminescu în ziarul *Timpul* – şi de anonimii desenatori ai momentului în caricaturi publicate în alte ziare şi reviste. Sincronicitatea este fascinantă – iar scoaterea la iveală a unei asemenea cărţi ar spulbera – poate chiar definitiv – prejudecata că „grafica militantă din ziarele de la sfârşitul secolului al XIX-lea este lipsită de valoare artistică” (am citat din memorie din concluzia unui istoric al artei din anii 1960 ai secolului al XX-lea, opinie făcută, parcă, să scoată din circuit acest capitol – care, iată, nici nu se credea că mai există). Negăsind înţelegere pe parcursul documentării (adică, ajutor să scotocesc, să fotografiez şi, mai recent, să scanez, bani pentru aceste operaţiuni etc.) – şi nici sponsor dispus să mă ajute – tema a rămas nestrăbătută, aşteptând, poate, în vreun viitor pe cineva să i se dedice... Pot oferi consultaţii.

Revin, după această digresiune, agreabilă sper, la 28 iunie 1883 şi la guvernul I. C. Brătianu. I s-a mai cerut să verifice Societatea *Carpaţii*, care desfăşura activitate subversivă pentru unirea Ardealului cu ţara. Acest guvern

a organizat razii, percheziţii, devastări ale sediilor (din Apolodor, dar şi din Ştirbei Vodă, o adresă de rezervă a ei). În compensaţie la toate acestea, poate, sau poate tot la cererea Austro-Ungariei (nu se poate şti, pentru că legea în virtutea căreia s-a acţionat scutea de explicaţii) guvernul l-a expulzat pe amintitul Émile Galli. S-au făcut rapid dislocări şi reaşezări, un redactor al foii franceze a venit la *Timpul* conservatorilor – care şi-a schimbat mult configuraţia, orientarea, direcţia politică. Iar pe fondul acestor evenimente atât de brusc înfierbântate – apare ştirea că a înnebunit Eminescu.

Simpla înseriere a înnebunirii sale între evenimentele politice şi ziaristice ale momentului ridică semne de întrebare. Dacă mai adăugăm că ştirea nebuniei apare în ziarul *Românul*, oficiosul guvernului (de fapt, al aripii rosettiste din partidul liberal) – şi este confirmată peste două zile de ziarul *Timpul*, instituţia la care lucra poetul (iar confirmarea este redactată cam în aceşti termeni: „... unul dintre redactorii acestei foi, D. Mihail Eminescu, *a încetat a mai lua parte la redacţie atins fiind în mod subit de o gravă boală...*”, deci se anunţă întâi demiterea, încetarea contractului – iar apoi motivaţia de rigoare), dacă mai ţinem cont că în epocă declararea publică a nebuniei cuiva îl excludea automat pe acela din viaţa publică, mai ales când nu făcea dovada credibilă că este sănătos – iată că ajungem în faţa unui alt adevăr decât cel cu care ne-a obişnuit o tradiţie – cum să-i spunem? – cel puţin narcisistă... Mă rog, un *alt* adevăr dacă suntem adepţii adevărului dublu ori multiplu – sau, iată, în faţa *celuilalt*, singurului adevăr... ascuns până acum. Anume, se conturează ideea că, pe fondul unei crize nervoase reale, datorate probabil stresului, Eminescu este îndepărtat din viaţa publică într-un context public care cerea imperios ca el să fie redus la tăcere. Despre acest stres vorbeşte el însuşi, şi în două scrisori către Veronica Micle l-am regăsit ***„...Cel puţin şase luni de zile mi-ar trebui ca să-mi vin în fire, ca maşina intelectuală să devie capabilă a mai concepe ceva....”*** Şi încă mai limpede:

„Draga mea copilă – tu trebuie să-ţi închipuieşti astăzi sub figura mea un om foarte obosit, de vreme ce sunt singur în negustoria asta de principii şi peste aceasta bolnav ***care ar avea nevoie de cel puţin şase luni de repaus pentru a-şi veni în fire****. Ei bine, de şase ani aproape o duc într-o muncă zădarnică, de şase ani mă zbat ca-ntr-un cerc vicios în cercul acesta, cu toate acestea, e singurul adevărat, de şase ani n-am linişte, n-am repaosul senin de care aş avea atâta trebuinţă pentru ca să mai pot lucra şi-altceva decât politică. Quelle vie, mon Dieu, quelle vie! Înţeleg ca, cu vremea, un om să se înrăutăţească, cum m-am înrăutăţit eu şi n-am decât o singură zare de lumină în viaţa mea – afară de tine.* ***În privazul negru-al vieţii o icoană de lumină****.”...*

Vorbeam mai sus de nepotriviri; dar cum rezolvi asemenea potriviri? – Pentru că lui Eminescu i-au trebuit, într-adevăr, ***şase luni de zile*** ca să-şi revină după şocul de la 28 iunie 1883: la începutul lui 1884 el era sănătos şi-i scria lui Chibici că nu poate de loc să-şi dea seama ce i s-a întâmplat. Observaţi cât de atent calculează cei şase ani de ziaristică scurşi, de câte ori îi aminteşte, cât de imperativă i se pare această pauză de şase luni... Nu cumva era un fel de „boală” pe care a mai avut-o, de care ştia că nu scapă decât prin odihnă?!... În ianuarie 1883 era internat în Spitalul Brâncovenesc, unde, între altele, juca şah cu doctorul Kremnitz, iar peste şase luni, în iunie, avea, iată, o altă criză – pentru ca în ianuarie viitor să-şi revină. Pare un algoritm. Poate îşi presimţea momentele de vârf şi voia să preîntâmpine neplăcerile. Problema e că aceste lucruri erau ştiute, probabil, şi de către cunoscuţi – prieteni sau duşmani – şi, desigur, speculate de către cei din urmă.

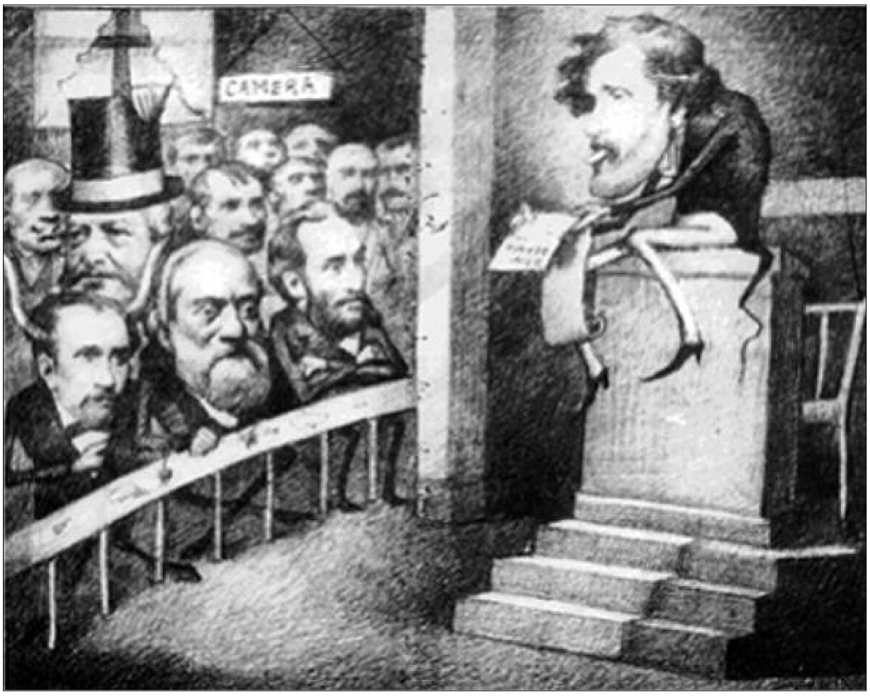
Discutăm lucruri omeneşti, dar suntem prinşi, de fapt, într-o foarte strânsă plasă de evenimente inter-

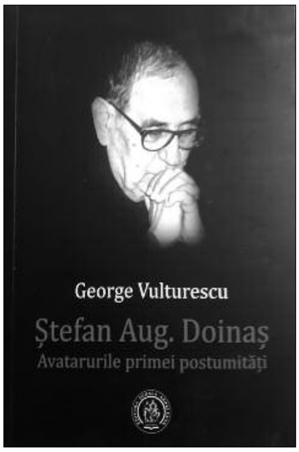
N. Xenopol, unul dintre îndârjiţii anteminescieni. La început prieteni, din 1882 se separă radical în opinii. N. Xenopol va face carieră politică după Eminescu. Va fi primul nostru ambasador în Japonia, apoi întemeietorul Academiei de Ştiinţe Economice. Merită să ne reţină atenţia un text al lui, publicat în revista *Ţara noastră*, în 1911, la 22 de ani de la moartea poetului: *„Opera poetică a lui Eminescu este suficientă pentru a-l ridica printre geniile neamului nostru. Ce-i mai folosesc gloriei acestui om dezmormântarea articolelor sale de gazetă, a polemicilor sale din ziarul* Timpul*, unde scris doar nu pentru că avea patimă pentru viaţa politică, ci împins numai de necesităţile vieţii? (...) Avea uri neesplicabile, provenite dintr-o nepricepere absolută a curentului care împingea societatea românească spre propăşirea economică. (...) Nimic nu egala ura lui Eminescu contra d-lor Eugeniu Carada şi Emil Costinescu, „omul cu patru clase primare şi un curs de violoncel”. Mi-aduc aminte că ori de câte ori Eminescu zărea pe d. Carada pe stradă trecea imediat pe celălalt trotuar. Ce rost putea să aibă pentru Eminescu întemeierea Băncii Naţionale? Bilete ale acestei instituţii se găseau foarte rar la dânsul. Poetul putea foarte bine să repete cuvintele lui Henry Muger: „Banca Franţei a făcut o nouă emisiune de bilete pentru 100 milioane. Se zice că aceste bilete ar fi albastre.” Eminescu, care a fost un poet genial, n-ar fi fost în stare să negocieze un împrumut de 500 lei. În asemenea condiţiuni, scrierile politice ale lui Eminescu nu au nici o valoare; ele nu fac decât să pună în lumină părţile slabe ale inteligenţei lui Eminescu.”*

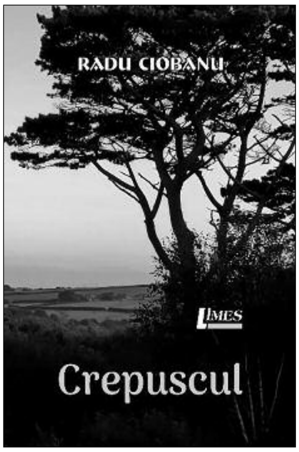
omeneşti şi nu mai prididim să-i numărăm ochiurile, unul câte unul…

… Toată această „poveste" a plasei de evenimente a trebuit s-o reverific pentru a nu ştiu câta oară – dar e mult timp de când încetasem această „liturghie a documentelor" – în faţa tinerilor mei prieteni de la Televiziunea Română, între care D-nele Anda Orban şi Camelia Robe mă urmăreau foarte atente, destul de neîncrezătoare, cu cărţile mele deja citite şi adnotate, cu întrebări pregătite pentru fiecare secvenţă temporală în parte. O spun şi cu tristeţe şi cu bucurie: am convins destul de greu – şi mai mult decât mine au convins cărţile şi ziarele de epocă pe care le-am scos din biblioteci şi le-am adus spre documentare, şi mai ales aceste caricaturi care ne repun, oarecum, în contextul *Academiei Caţavencu* de azi. E trist să nu te creadă lumea pe tine însuţi, dar e bine că cel puţin dovezile pe care le aduci devin, adică rămân, cel puţin ele, credibile… În fond, suntem efectul izvoarelor noastre de informaţie, ele sunt şi rămân cauza. Noi putem fi, rămâne adică, chiar anonimi: „mioriţa" noastră, a fiecăruia în parte, se cântă, se recită, se petrece…

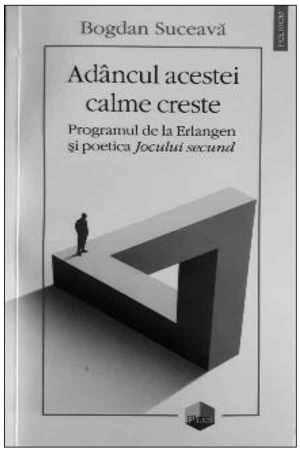

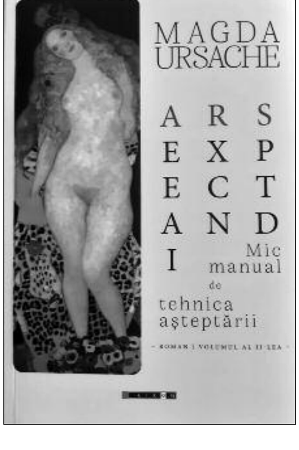
I.C.Brătianu la tribuna Parlamentului, ascultat cu atenţie de C.A. Rosetti, Petre G I.C. Brătianu la tribuna Parlamentului, ascultat cu atenţie de C.A.Rosetti, Petre Grădişteanu şi alţi liberali.

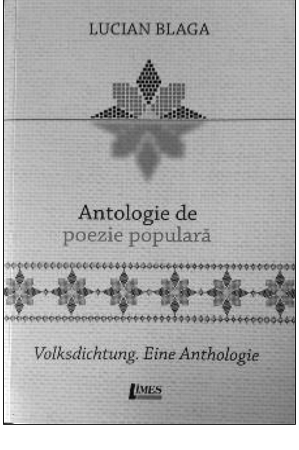

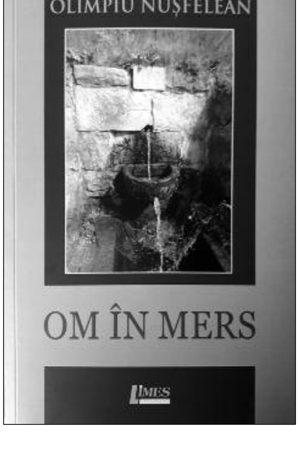

Radu CIOBANU
Efemeride de tinereţe

1973

Nu cred în ceea ce, în zilele noastre, se cheamă „pictură naivă”, iar voga ei subită mi-e suspectă. În cursul festivalului judeţean am văzut o astfel de expoziţie deschisă la Muzeu, a unei pictoriţe care, zice-se, ar fi expus şi prin străinătăţi, ceea ce n-ar fi nici argument, nici motiv de mirare, ştiut fiind că nu e nerozie pe care să n-o poţi vedea în străinătate. Era vorba aici de vreo zece „tablouri” oribile, de cel mai neîndoielnic gen kitsch, aşa cum nu poţi vedea decât pe la tarabele pestriţe de prin târguri. Au fost de faţă – „au onorat cu prezenţa” – preşedintele Comitetului Judeţean de Cultură, pe care nu l-am văzut la nici o reuniune de scriitori, oficialităţi locale, activişti (cu aceeaşi observaţie ca pentru preşedinte). S-a folosit chiar şi cuvântul *vernisaj*. De fapt, e limpede, toată supralicitarea aceasta a „naivilor” face parte din ofensiva concentrată pe care oficialitatea a pornit-o împotriva profesionismului.

Îmi place grozav propoziţia subliniată mai jos din Le Goff (*Civilizaţia Occidentului medieval*): „Sfântul Mihail îndeplineşte în Evul Mediu diferite funcţii [...] el se specializează în cele din urmă în funcţia de preşedinte al tribunalului judecăţii din urmă. El cântăreşte sufletele în balanţă şi veghează ca diavolul să nu tragă de partea lui. Este ultimul aliat al omului în pragul veşniciei, ştiind chiar la nevoie să facă să salte cântarul.”

„...ultimul aliat al omului în pragul veşniciei” – sună ca versul unui poem.

În „Decadă” a venit Lucian Cursaru. Lansăm romanul aici, la Alba şi la Arad. Aici, nimic dincolo de limitele obişnuite în astfel de împrejurări. Poate doar o prezenţă mai evidentă şi mai măgulitoare a celor de la ziar. La Alba, un eşec din cauza unui meschin sabotaj pus la cale de un versificator local care induce lumea în eroare, trimiţând-o la Casa de Cultură şi lăsând librăria goală. Dar, chiar şi înainte de consumarea incidentului, Alba-Iulia mi s-a părut întristătoare, de un provincialism penibil, cu nimic evoluat faţă de vremea când nu era capitală de judeţ.

[2011. Azi situaţia acolo e radical schimbată, graţie Universităţii, a Arhiepiscopiei şi a unei garnituri de oameni care ştiu preţui cultura nu numai la nivel retoric. Deva a rămas cu douăzeci de ani în urmă...]

La Arad, în schimb, deosebit de plăcut. Aşteptaţi la gară, suntem duşi direct la o întâlnire cu vreo 300 de fete, o sală ticsită, eleve textiliste, aparent receptive, apoi în goană la librărie. O librărie spaţioasă, elegantă, lume multă şi bună, oficialităţi neobişnuit de amabile pentru mine, cel învăţat cu mârlănia oficialilor de acasă. Mulţi cunoscuţi, foşti colegi, prieteni vechi, din copilărie. Revederi cordiale. Îi cunosc pe Gh. Schwartz, Florin Bănescu şi câţiva cenaclişti de aici, băieţi deschişi, politicoşi, fără ifosele veleitarilor. M-am simţit degajat, în apele mele, în sfârşit. Au fost de faţă şi cele două ziare, român şi maghiar, s-au făcut poze, a existat, aşadar, o atmosferă. Comparativ, ai noştri mai au multe de învăţat.

M-am înapoiat în aceeaşi seară împreună cu L.C. care şi-a continuat drumul spre Bucureşti. M-am despărţit de el cu oarecare regret. Zilele acestea de turneu ne-au apropiat, ne-au ajutat să ne cunoaştem mai bine şi mi-au confirmat impresia că e un om integru, cu o conduită fermă, sociabil fără familiarisme, amabil şi deschis.

De acum am cale liberă să lucrez la *Nemuritorul*... Doamne, ce va ieşi de aici? Am început deocamdată marele capitol al lucrărilor generale şi mă cufund parcă tot mai mult, cu fiecare pagină, într-o lume nouă, total necunoscută. E uluitor să descoperi dintr-o dată că, pe lângă lumea ta reală, cotidiană, mai există o alta, la fel de reală, de adâncă şi tainică. Trecutul nu e mort. El e cel mult uitat sau – şi mai exact – ignorat. Dar el există şi, sub aparenţele lui de imobilitate, trăieşte, foşneşte şi, o dată ce ai păşit pe teritoriul lui, te absoarbe, te acaparează: nisipuri mişcătoare şi chemări de sirene. Singura mea teamă e să nu ajung stăpânit de această lume, să nu am soarta ucenicului vrăjitor.

Ludovic cel Sfânt (1226-1270), care moare de ciumă în Tunisia, formulează principiul fundamental al eleganţei: „Omul trebuie să fie astfel îmbrăcat, încât să nu poată fi învinuit de oamenii aşezaţi că s-a gătit prea mult sau de tineret că nu s-a gătit îndeajuns.”

Scriam în ultimul articol pentru ziar despre lăzile de zestre de la Hanul Domnesc din Suceava: „...vremea le-a adăugat un luciu stins de lemn nobil, de mobilă imperială.” Neadormitul şi invizibilul meu „colaborator” a tresărit însă, speriat de rezonanţa pe care ar putea s-o aibă cuvintele *mobilă imperială* în ziarul „Drumul socialismului”. Le-a tăiat şi a pus punct după *lemn nobil*. Să tot stai şi să te minunezi. De râs e? De plâns e? Sau de luat câmpii...

Încă din secolul XIII, Conciliul de la Lateran decide ca evreii să poarte *la rouelle*, ca semn distinctiv care îi scoate în afara societăţii. Aşadar, nu jivina de Hitler a scornit abominabila practică.

La orele de lucru manual, Lizuca împătură, taie şi lipeşte hârtie colorată. Are şi un caiet anume pe a cărui etichetă a scris, după cum i s-a cerut, „caiet de lipituri”. La ce pot folosi toate astea la sfârşitul veacului XX şi ce legătură vor fi având cu mult trâmbiţatul „învăţământ modern”, numai Dumnezeu poate să ştie.

Piatra filozofală a Margueritei Yourcenar. Desăvârşit echilibru între reconstituire şi ficţiune. Zenon n-a avut o existenţă reală, dar e creat din aliajul elementelor caracterizante ale unor personalităţi istorice (Erasmus, Dolet, Servet, Bruno etc.) Se realizează ceea ce profesorul nostru Ion Vlad numea „miraculoasa integrare a cititorului” într-un timp revolut pe care îl face „credibil în ordine artistică”. Prin Zenon se conturează autentic şi convingător, tipul de *uomo universale,* umanist, sceptic, cap receptiv, luminat, refractar la absurdităţile dogmatice.

Interesantă compoziţia. Mai mult restaurare şi interpretare decât desfăşurare epică, mai mult un roman povestit. Apar şi câteva, cu totul remarcabile, tablouri de gen, suculente, în pastă groasă, vie, flamandă. Cuceritoare subtilitatea şi ironia insinuate peste tot, atât în stilul direct cât şi în dialog, mai ales în partitura lui Zenon. Tulburător şi de o mare amplitudine semnificativă finalul, sfârşitul lui Zenon, urmărit în detaliu, fără a coborî în naturalism, ceea ce era foarte uşor. Ultima propoziţie a cărţii: „Mai adânc decât atât nu se poate pătrunde în sfârşitul lui Zenon.” Este în adevăr, din câte ştiu, una dintre cele mai profunde explorări a acelei zone enigmatice, a acelui teritoriu al nimănui aflat între realitatea concretă, familiară şi transcendenţă.

Nu văd utilitatea notei pe care M.Y. ţine s-o adauge în final. Scriitorul trebuie să vorbească prin carte, orice explicitare ulterioară mi se pare inutilă şi suspectă. Sunt însă în nota aceasta câteva observaţii care-şi au sursa într-o experienţă scriitoricească ce se cuvine reţinută: „Mi-am exprimat în altă parte părerea despre avantajele pe care le prezintă, cel puţin în ceea ce mă priveşte pe mine, aceste îndelungi raporturi ale unui autor cu un personaj ales sau închipuit încă din adolescenţă, dar care nu-şi dezvăluie pe de-a-ntregul toate tainele sale decât o dată cu propria noastră maturitate.” Reflecţie care lasă să se întrevadă de acum îndelungata gestaţie a romanului.

Şi bate peste tot în cartea aceasta un vânt de scepticism şi nostalgie care nu exclude – dimpotrivă, implică - frumuseţea lumii şi a vieţii: „În aproape orice lucru de pe lumea asta există, frăţioare, nu ştiu ce drojdie, ce gust amar care te scârbesc, iar puţinele lucruri ce, din întâmplare, au parte de desăvârşire, sunt sfâşietor de triste.” La urma urmelor, secretul acestui roman cred că stă în adevărul său. Nu în adevărul istoric - neesenţial, putând fi neglijat, chiar eludat cu bună ştiinţă – ci în adevărul de viaţă.

(2011. Între timp am devenit mai înţelept, ceea ce înseamnă că şi mai îngăduitor. Ştiu, bunăoară, că o carte în preajma căreia trăieşti ani de zile sfârşeşte prin a deveni o parte din tine, ca o fiinţă. Ea te recheamă, dar în acelaşi timp te uimeşte, ţi-e greu să crezi că tu – cel care-ţi cunoşti atât de bine slăbiciunile şi limitele – tu ai putut să scrii asta. Şi atunci revii şi, cu sau fără pretexte, încerci să-ţi explici, disimulându-ţi astfel uimirea.

Nu înţelegeam rostul notei pe care Marguerite Yourcenar o aşezase după punctul final al cărţii. Dar ea însăşi mărturisea acolo: „Ştiu că atari indicaţii pot fi inutile atunci când provin chiar de la autor şi sunt oferite înaintea de moartea acestuia. M-am hotărât totuşi să le dau pentru cei câţiva cititori pe care îi interesează geneza unei cărţi.” Cred că „cei câţiva cititori pe care îi interesează geneza unei cărţi” sunt doar pretextul care i-a îngăduit să revină într-un spaţiu unde a cunoscut gustul fericirii sau măcar al plenitudinii. Thomas Mann numea acest spaţiu „cercul magic”.)

Zilele trec şi, o dată cu ele, spaimele latente se reactivează periodic: voi mai putea să scriu? Senzaţia dureroasă împotriva căreia trebuie să lupţi făcând apel la toată luciditatea, că eşti rupt, nimicit de *golul dintre două cărţi*.

După tot ce se petrece în jur – oameni ucişi acolo şi dincolo, monstruozităţi, egoism, rapacitate, teamă de viitor etc. – mai am oare dreptul să mă refugiez într-o carte despre trecut?

Se pare totuşi că da, cu condiţia s-o fac actuală. Acesta e şi principalul obstacol pe care îl am de depăşit şi de care mă tem. E posibil să transpui neliniştile omului de azi, în conştiinţa unui artist care a trăit acum patru sute de ani ? E posibil, rămânând în acelaşi timp veridic şi firesc?

Ieri, la telefon, Ion Arieşanu se scuza că nu mi-a publicat fragmentul de roman, dar era „prea pesimist”. Era vorba acolo de sfârşitul lui Iordan, momentul în care se decide să se spânzure şi rămâne cu funia în mână. Mă întreb până când vom mai fi terorizaţi de obligaţia de a fi mereu voioşi, întotdeauna zglobii şi entuziaşti, chiar cu preţul sacrificării adevărului. Sau, poate, tocmai cu scopul sacrificării adevărului.

Imaginea Renaşterii italiene cu care rămâi după lectura lui Fred Bérence e atât de seducătoare şi de saturată de lumină, încât e imposibil să nu fie şi idilică. Cu excepţia comentariilor operelor de artă, totul şi îndeosebi ceea ce se referă la viaţa socială trebuie considerat cu prudenţă.

Jurnalul parizian pe care-l publică Adrian Marino în „Tribuna” e interesant, dar îmi iscă o antipatie obscură. Mi se pare a identifica aici o anume dezagreabilă ostentaţie în etalarea numelor rare, un soi de snobism cărturăresc care nu e cu nimic mai prejos în ceea ce priveşte prostul gust decât snobismul de duzină al parveniţilor. Un dispreţ rău disimulat respiră aceste rânduri, ca o uitătură de sus către „ceilalţi”, bieţi muritori de rând, nevoiajaţi, care încă n-au auzit, bunăoară, de Penzer Tawney…

Una dintre poeziile favorite ale copilăriei mele, dacă nu chiar întâia favorită, era *Moartea lui Gelu*. Citeam şi plângeam. Şi azi, când dau peste versurile astea, încă mă mai încearcă o melancolie cu totul aparte, ce vine de undeva de departe. Îmi evocă întotdeauna o pădure întunecată de munte şi un cal singuratic, lângă o apă învolburată.

Azi, Lizuca a ajuns la citire la *Legenda lui Gelu* (?). Dar nu se dau decât două strofe, probabil ca să nu-i supărăm pe unguri, iar restul e „redat” pedestru didactic, fără pic de imaginaţie şi participare. Asta îmi aduce aminte de o carte, poate cea mai dragă, a copilăriei mele, *Povestea neamului nostru* de Florian Cristescu. Cuprindea toată istoria noastră sub forma unor legende captivante, însoţite de nişte desene simpluţe, dar de un farmec inegalabil, pe care le mai văd şi acum limpede, în toate detaliile, ca şi când ieri aş fi lăsat cartea din mână. Nu ştiu însă când se va fi pierdut şi nu înţeleg de ce azi nu se mai editează asemenea cărţi. De aici îmi vine ideea de a scrie ceva asemănător, în care să includ şi versuri celebre, cu care copiii să se întâlnească pentru prima dată. Dar oare nu tot într-unul din caietele astea scriam odată că rostul lor e de a colecţiona idei ale unor cărţi ce nu vor fi scrise nicicând ?

G. Călinescu despre sfârşitul lui Slavici: „Moartea a izbăvit opera de om.” Sunt cele mai teribile cuvinte ce pot însoţi sfârşitul unui scriitor.

Fred Bérence despre Papa Alexandru al VI-lea: „[...] plouau satirele pe socoteala sa, iar el a fost atât de ridicol încât le-a interzis.” Oare de unde mai cunoaştem noi un asemenea personaj ?

Goethe, mare admirator al lui Rafael, şi-a făcut rost de o copie după craniul pictorului. Păstra hârca pe masa din salon şi-i pusese o cunună de laur. Mostră de prost gust nemţesc, existent şi el.

La Adunarea de la Timişoara, lume foarte multă. La un moment dat, nu mai ajung scaunele. Referatul meu asupra prozei actuale are un succes categoric în ciuda faptului că lectura durează cam 50 de minute. Discuţiile însă sunt destul de convenţionale.

După şedinţă rămânem la o agapă prilejuită de primirea în Uniune a lui Eugen Todoran şi Simion Mioc. Atmosferă agreabilă şi, cel puţin aparent, autentic colegială. Pentru că beau puţin şi fără să le amestec, văd limpede cum se binedispun pe rând, aproape toţi. Până şi sobrul E.T. După miezul nopţii, se matolesc Traian Dorgoşan şi Şerban Foarţă. Formează un soi de tandem. Ş.F. e rezonabil şi sentimental, nu face urât şi încearcă chiar să-l tempereze pe celălalt. Cel puţin de vreo cinci ori încearcă să-mi comunice peste masă că am avut un referat extraordinar, cum numai el ar fi fost în stare să facă. Ar fi dorit să mi-o spună în şedinţă, zice, dar n-a făcut-o pentru că erau prea multe nulităţi de faţă.

T.D., în schimb, e crâncen, se află într-o fază de disperare. Dă să-i pupe pe toţi, e patetic şi cu bruşte, imprevizibile schimbări de umoare. La un moment dat ne anunţă că vrea să recite o poezie. Se face linişte, o linişte atât de mare, încât prin ferestrele deschise se năpusteşte asupră-ne toată noaptea oraşului de mult adormit. În picioare, dominând masa vraişte, cu sticle goale şi farfurii pline de resturi, îşi rosteşte poezia trăind-o, abţinându-se să nu plângă, dar izbucnind uneori în plâns şi abţinându-se apoi iar, cu efort, ca să poată continua. Paradoxal, se află evident într-un ceas de dramatică luciditate, în care e conştient de propriu-i destin :

„Cucul vremii a zburat din ceas
şi, oprit pe creanga-mi tremurată,
îmi şopteşte iar că n-a rămas,
pân-la moartea mea decât un pas
(cum mi-a mai şoptit şi altădată.)
Pasăre, pe creangă-mi pripăşită,
spune-mi de la mine ce-i fi vrând,
că-mi tot scurmi în inimă şi-n gând,
ciugulindu-mi liniştea-ncropită
din grăuntul clipelor, plăpând ?...”

Poemul şi modul lui de a şi-l spune ne-a afectat realmente şi tot restul nopţii simt gustul amar şi deznădăjduit, pe care de mult nu l-am mai întâlnit, al boemei nebune de poet răzvrătit fără şansă, peste care trece în cele din urmă tăvălugul.

Pe la două noaptea plecăm. În faţa hotelului mă despart de Anghel D. Străzile sunt pustii, luminile învăluite în pâcle, burniţează şi mi-e frig. În hol, câteva mutre dubioase de curve şi bişniţari poliglоţi. Mă grăbesc să ajung în pat, îmi trag pătura peste cap şi aştept să mă apere somnul – nici eu nu ştiu – de mine sau de lumea asta tristă...

Carte de excepţie, ultimul volum al lui Anghel, *Singurătatea amiezii*. Tot sentimental, tot elegiac, tot eufonic, dar cu mai puţină anatomie feminină, mai grav, mai aproape de rezonanţa cristalului, mai aproape de esenţe. E o poezie de motive, în care câştigă tot mai mult teren acela al „nopţii ce vine”. Printre toate aceste poezii în care mă regăsesc, *Întâmplări* e, poate, cea mai frumoasă pe care am citit-o în ultima vreme.

[2018. Când i-am mărturisit asta, mi-a promis fericit că mi-o va dedica. Şi, într-adevăr, în toate ediţiile ulterioare, apare cu dedicaţia *Lui Radu Ciobanu*. A fost un gest care ne-a legat dincolo de cele văzute.]

Contemplări lirice în semantica pluralității

Socoteam că aceia care iau, indiferent de vârstă, o decizie de dimensiunea emigrării, fie că hotărăsc fulgerător, la primul impuls, fie că reflectează îndelung și analizează alternative, ei intuiesc riscuri, avansează ipoteze și sunt puţini aceia care, aproape din curiozităţi aventuriere, îşi stabilesc un liman al aspiraţiilor şi îl urmează cu intensitatea unui crez irevocabil. Poeta **Carmen Cristina Oltean**, din Alba, mărturisea undeva că a luat această decizie în acord cu firea ei optimistă, cu tenacitatea pe care putea conta și așa a ajuns, în căutarea unei normalităţi mai dense și mai palpitante, în inima Canadei, la Toronto, unde comunitatea de români e destul de consistentă și solidară. De aici mai departe lucrurile au curs când după previziuni, când surprinzător și au putut să înfrunte orice, mai puţin dorul de ţară care străbate discret, dar consistent, din poeziile ei.

Carmen Cristina Oltean a publicat în ţară, după știinţa mea, două volume de versuri: *Și îngerii plâng* (Ed. *Ecou Transilvan*, Cluj-Napoca, 2021) și *Desculță prin suflet* (aceeași editură și același an), ambele girate de Victor Constantin Măruţoiu. Cele două volume sunt, respectiv, o rugăciune sinceră de mulţumire creștină, cu rezonanţe lirice ponderate pentru îngerul păzitor, dar și o introspecţie lirică din aceeași determinare creștină.

Carmen Cristina Oltean are acum alte două volume de versuri gata de tipar (*Scrisori către mine* și *Lumini și umbre*). Mi-a trimis pe cel de al doilea volum fiindcă dorinţa de a mai cunoaşte încă o opinie i-a învins emoţiile doar ca să facă eventuale retuşuri înainte de a da *bunul de tipar*. Lectura mi-a descoperit o poetă de aleasă sensibilitate, cu cultura limbii și cu preţuirea ei în figurativul inspirat, în intuiţii, dar și în exuberanţe captivante ale imaginaţiei plastice. Mai presus de toate acestea, Carmen Cristina Oltean relevă o lume spirituală a purităţii, o lume lipsită de contradicţii lăuntrice, de anomii tulburătoare, de obsesii maladive, totul într-o poezie a gingăşiilor feminine, a iubirii sincere, a vieţii văzute în ontica normalităţii: „Viaţă/ Moarte/ Toate au un timp/ Şi timpul le are pe toate" (*Eternitate*) – vizibile ecouri eclesiastice, nu însă și „vânare de vânt", nici măcar în textul de sub titlul *Goană deșartă*.

Înseși titlurile (*Cuvintele din vise*, *Fără întoarcere*, *Durere*, *Tămăduitorul*, *Vindecare* etc.) anticipează climatul liric, paradigmele confesiunii, frământările esenţiale ale sinelui; substanţialul, mărturisirile, îngrijorările unui spirit tonic și echilibrat, lucid și capabil de introspecţii relevante, polarizante și cu nădejde sfântă peste toate.

Înhăinarea întru destin e conștientă de sine – știe și poate cât știe: „Când m-a înhăinat lumea/ M-am întors spre mine/ Era o atmosferă de peşteră pustiită/ Rănile dansau în jurul unui foc/" (*Ce îmi plăcea*). Descoperirea unei lumi noi, greu de intuit în toate imperfecţiunile ei, în mister, este ea însăși o luptă, o renaștere de sine, dureroasă punere de acord: „Strivesc în mine struguri otrăviţi/ Cu tălpi în suflet pângărit/ Gemete sângerânde de culoare/ Ţâșnesc în mută-ncăierare/ Mâhnire simt până-n cotloane/ De parcă cerurile plâng o răstignire/ Străpunsă cruce a crescut în mine/ Cumva mi-am implântat piroane/ O suferinţa de sorbit, ah Doamne/ Nu precum eu voiesc mereu/ Ci precum Tu le-așezi în stele..."(*Suferință*). Cămara sufletului – „udă, mucegăită" (*Vindecare*) – descumpănită, împinge la evadarea din sine („Sufletul meu murmură întruna/ Aleargă cu fluturi,/ vorbește cu luna..."). Sinele se regăsește uneori în tălăzuiri, în exces, în reacţii, iar întoarcerea în concordanţe cheamă la reprimări de efuziuni rebele: „Oprește-mă să nu fiu eu/ E ca și cum ai seca un râu..." (*Aș fi*). Alteori, se trece implicit spre nebănuit, spre halucinant: „Mă pierd pe cărări nebătute/ Răstorn pietrele mute/ Le-ntreb de străbuni/ Cum au rămas nezdrobite/ Cum au ajuns să fie zidite..." (*Care-i dăruia lumina și viața*).

Transferul suferinţei în transcendent este tămăduitor, statornicit în metafizic, iar nu în subsidiarul anost: „Muţenia pietrei înflorise/ Ridicată din mormântul ei/ Ce floare trezisem din tihnă/ I-am șoptit taina mea..." (*Tămăduitorul*). Contemplarea lirică ţine, e adevărat, aproape exclusiv de sufletul feminin, de unde semantica emoţiei mlădiată în pluralitatea circumstanţelor: „Nu ne-am cunoscut/ La vârsta când iertarea era un zâmbet/ Nu ne-am cunoscut/ La vârsta când ne era inima strigăt de dor/ Când tremuram/ Aşteptând nerăbdători într-o gară/ Când iubeam/ Şi uram aşteptarea trenurilor de seară" (*Aşteptarea trenurilor*) – iubeam și uram; ce cald adevăr adolescentin! Viaţa ca un tren, ca o cale e simbol oniric recurent în poezia Cristinei Oltean: „Într-o zi de vară indiană/ Mi-am găsit gândurile împrăștiate/ Precum un jalnic tren deraiat/ În care călătoream clandestin/" (*Vara indiană*).

Vibraţiile profunde, memoria vie a locului natal, nevoia de confident leal se arată deconectante, căutate ca refugiu lăuntric: „Caut aripile timpului/ Opresc zborul în tandem/ Să fiu cu mama și tata/ Să povestim, să râdem/ Să curgem spre lumină/ Aripile timpului se zbat" (*Intrinsec*). Energiile sumbre, sugrumate în ungherele umbrite de suflet, se cer defulate totuși în confesiuni: „Lacrima neplânsă doare/ Amân să o slobod curând/ Sau mai bine-i cânt/ Aripile-i se zbat a resemnare/ Durerea-i de plumb/ În celula nopţii visând"(*Lacrima neplânsă*), iar pentru revigorări viviante, ciclic, reîntoarcerile în sine, adânci, înalţă în aripi zborul: „Rătăcit pașii mă poartă/ Drum nebătut și nevăzut/ M-aprinde soarele/ Mă mângâie copacii și vântul/ În albastru plutesc și visez/ Al răbdării psalm din piatră-l citesc/ Vieţii îngenunchez." (*Durerea*). Depărtarea nu estompează întrutotul căutarea, afundarea în suflet, în memoria începutului, a *înhăinării* fiindcă, mai presus de toate, Carmen Cristina Oltean se sprijină ferm, definitiv în rostitorul celor ce sunt:„ Cine ești/ De știi să pui săruturi pe rănile sufletului/ Ce ești..."(*Cine ești*). Sau îl mărturisește explicit pe Dumnezeul la care se întoarce, la nevoie, ca pe o călăuză luminoasă reproşându-și inconsecvenţa: „Îl păstrăm pe Dumnezeu într-un sertar/ Ca pe-un fular ce îl scoatem afară/ Doar când avem nevoie." (*Lumina felinarului*). Și dacă trebuie să menţionez în câteva cuvinte o notă particulară a poeziei Cristinei Oltean, una din speranţele poeziei românești de dincolo de Ocean, aș remarca vigoarea și armonizările surprinzătoare ale acesteia în contemplativul semnificării și în introspecţiile lămuritoare ale pluralităţii și ale policromiilor lumii.

Iulian CHIVU

O incandescență manifestă

Cartea de versuri a lui **Virgil Diaconu, Sufletul peregrin** (Editura *Contrast,* București, 2021), pune în valoare diverse corespondențe ale evanescenței cu detaliile existențiale care ne înconjoară, sondări profunde ce vor să atingă esența sinelui liric. Asistăm la deschideri sufletești maximale. Simboluri variate sunt amalgamate într-o atmosferă propice parabolei. Transcendentul îi trimite poetului semne incontestabile, totul pentru a stopa expansiunea celor obscure. Aspectările misteriosofice au parte de accentuări deosebite. Căutarea coboară până în zona începuturilor, atunci când solitudinea nu își punea încă amprenta ineluctabilă. O profesiune de credință: *(...) Dimineața mă scol întotdeauna devreme/ și mă apuc de lucru./ Lucrez la Fabrica de Visuri./ Aici îmi trec pe curat toate spaimele și bucuriile,/ trandafirul surâsului ei și muntele de iluzii.(...) (Portret cu cireșul în brațe).*

Paradigmaticul cireș al lui Virgil Diaconu de aici se înalță. E reliefată nostalgia după cerul primordial, cer al unei copilării în afara oricărei maculări. Rugăciunile și prefigurarea marilor fericiri vor conta mereu. O incandescență manifestă promite să conducă spre ample revigorări sclipitoare. Tot ceea ce ține de suflet ia valori hipertrofiate în poezia lui Virgil Diaconu. Prietenilor plecați dincolo de viață, poetul le fixează figurile în versuri cu valoare de lumânări arzând pentru totdeauna. Prezența Îngerului fundamentează visul speranței fără limite. În circumstanțele date, poezia și credința sunt consubstanțiale: *(...) Toată copilăria mea s-a petrecut între două biserici./ Între două clopote de bronz,/ care mă chemau duminica la slujbă.// Uneori, între cele două biserici de pe strada mea/ se isca un vuiet... Slujba preotului trecea atunci prin mine,/ împreună cu tot alaiul de sfinți coborâți din zid./ Și corul din văzduh al îngerilor, heruvimii și arhanghelii,/ serafimii și toate oștile cerești treceau atunci prin mine/ ca un vuiet... Toate rugăciunile și lacrimile credincioșilor./ Și întunericul luminat de degetele Domnului,/ trecea ca un vuiet prin mine./ Și voi care mă întrebați de fiecare dată ce este poezia... (Între două biserici).* Simbolistica flăcării ar putea edifica totul. Câteodată, spectrul apocaliptic duce la dezorientări radicale. Poetul vizionar se angajează să ia parte la marile enigme ale spiritului. Fisurarea opacității existențiale constituie o asumare fără rest. Persistă speranța într-o falie existențială puțin cunoscută, care ne trimite semnale. Este invocată *insula*, poate chiar a lui Euthanasius, motiv auroral ce sporește ființa. Puritatea copilăriei, reactualizată, aduce cu ea emblemele celor tinzând spre culmi. Versurile lui Virgil Diaconu sunt în așteptarea unui *catharsis* fundamental, reinstaurarea duhului și a luminii. Din adâncuri, figura mamei va fi întotdeauna edificatoare. Sentimentul dezmărginirii sosește în spirit ecumenic: *Știi și tu: vine vremea/ când trupul nu îl mai porți după tine.// Dai roată pe câmp -/ și deodată ești toate florile câmpului.// Cu duhuri neștiute vorbești până în zori/ sau înflorești pădurea pe care nu o ai.// Este vremea când Fiara își leapădă dinții,/ când piatra o dezlegi de lespede.// În sufletul tău se întâmplă/ o lume mai mare ca lumea.// Sub sabia mulțimii poți râde,/ iarba crește sub fier.// Vine vremea când trupul nu îl mai porți după tine.// Numai îmbrățișare ești!// Și îmbrățișarea este mai mare ca lumea. (Îndepărtare).* Pădurosul interior poetic vibrează pe ritmuri săgetătoare. Este subliniat miracolul perceperii existenței în clipă. Se impune vocația ascensionării, pe fondul dureros al inechităților mundane. Sentimentul izgonirii din Rai persistă pe tot parcursul cărții de versuri a lui Virgil Diaconu. Numeroasele recluziuni au darul alchimizării viziunilor ce se succed cu intensitate. Adeseori, covârșitoare prezențe din trecut invadează scena actualității și invită la o acută meditație: *(...) Cana cu apă a rămas neatinsă, ceasul a împietrit în perete./ Și făpturile din albumul cel vechi au dat năvală în casă./ Ele umblă zălude prin camere, măsoară singurătatea./ Iată-l pe bunicul în hainele lui de paradă/ și cu medaliile pe piept. Cu toate medaliile,/ ca să-ți alunge tăcerea și teama./ Iată fecioara, care are chiar mâinile tale./ Și care aleargă pe câmp după fluturii amiezii./ Fecioara cu aripi de fluture./ Și copilul, care prinde pentru tine soarele cocoțat în cireș./ Toate au dat năvală în odaie,/ de parcă lacrima nu și-ar fi de ajuns.(...) (Apariții).* Renasc nostalgii, (cu)tremurări problematizante. Se profilează necesitatea unei ocultări, până când vremurile vor fi altfel aspectate. Conștiința lirică de sine are conotații maximale, îndrăgostite: *Eu sunt poetul dispărutei spițe,/ silabisind lumina care m-a răpus.// Doctrina mea este transmutația elementelor,/ este iubirea: în curând voi fi cântecul mierlei,/ în curând voi fi floarea de cireș.// Eu sunt poetul!// Eu am înfăptuit transmutația:/ sunt cântecul mierlei, floarea de cireș.// Trupul și brațele nu mă cuprind./ Viața pe care o am este o haină/ prea strâmtă pentru mine. (Eu sunt poetul).* Acțiunile poetului doresc să îndepărteze pericolul aneantizării. Despărțirea de spaime va fi esențială. Oglinzile trimit continuu mesaje privilegiind introspectarea, reacții proprii unor deplasări cu valoare absolută. Dramele sinelui sunt imediat recognoscibile în volum. Principiul extensiunii adoptă forme diverse: *Deschise peste lume mâinile mele,/ ce lume vor avea să-și aleagă?// Stau în mijlocul lumii - și lumea o caut./ Stau în mijlocul zilei – și ziua unde este?// Cel cu himera pe umăr/ prea lesne nu-și află casă.// Iubirea mea se sprijină pe mări!/ Zborul întrece pajura!/ Mâna mea a început să vorbească.// Pentru câtă lume aduc/ vor trebui două lumi. (Orizont).*

Versurile lui Virgil Diaconu au inedite ramificații filosofice, spiritualizări mereu în căutarea depășirii limitelor. Finalul acestei valoroase cărți cuprinde un *corpus* intitulat *Tratat de poezie sau Îndreptări pentru poetul tânăr*, asumări la nivel radical având în centru tot ceea ce ține de actul creației lirice.

Octavian MIHALCEA

Michel Bénard*

Michel Bénard (n.1946, Reims, Franța), poet, pictor, eseist, laureat al Academiei franceze, Cavaler în Ordinul Artelor și Literelor, vicepreședinte al Societății Poeților Francezi din Paris, a fost asimilat curentului recent *Intuitismul*, născut oficial la 2 septembrie 2000 când mai mulți artiști, în special poeți și pictori, și un filosof, Pierre-Yves Bourdil (*Celelalte lumi,* Flammarion, 1999), au semnat o declarație comună a grupului intuitist, apărută în numărul 2 al revistei «Intuiții » (Ed. *D'Ici et D'Ailleurs*), pe baza textului comun redactat încă din iunie 1998, de Eric Sivry și Sylvie Biriouk. O dovadă a acestei asimilări o reprezintă includerea în impunătoarea *Antologie a poeților intuitiști. Dincolo de clipă*, alcătuită de Giovanni Dotoli, Mario Selvaggio, Eric Sivry, și publicată în 2012 într-o ediție bilingvă italiană /franceză, (SCHENA EDITORE, ALAIN BAUDRY et Cie).

Michel Bénard a publicat 44 de volume de poezie, studii, critică de artă, din care patru volume de poezie publicate în România, în ediție bilingvă franceză-română, în traducerea poetei Manolita Dragomir-Filimonescu, ultimul dintre acestea fiind „Les Soies de L'Imaginaire / Mătăsurile imaginarului", 2020. Alte volume recente de poezie sunt „Mângâierile cerului", 2021, Paris, și „Cerneală și pigmenți", 2022, publicat la Paris în tandem cu Éliane Hurtado, care a ilustrat fiecare poem.

(În întreaga intensitate...)*

În întreaga intensitate
A luminii sale de speranță
Un cer de vară timpurie
La revărsatul zorilor
Ascultă poemul pietrei,
Dulcea rugă a lemnului,
Compuse de mâna unui sculptor
Care schițează istoria omului
Ce nu visează decât iubire
și libertate.

(Acesta nu este decât...)

Acesta nu este
decât imperceptibilul
Freamăt al unei note albastre,
Al unui punct de fugă,
Al unei tușe singulare
Pe insondabilul miraj diafan
Al concertului lumii,
Unde urma de abanos
A unei curgeri de lacrimi
Alternează cu orbitoarea albeață
A dantelelor tale de tăcere.

(Abia ...)

Abia timpul unui ecou,
Când nota fremătândă
Iese din liniște,
Exact timpul
Unui semn, al unui suflu,
Al unui elan fugitiv
Pe aripile dorinței,
Vis de dantele
În transparențe pure.
Este un voiaj emoțional
Pe tabla de șah a mătăsurilor
Albe sau negre.
Este cântul pasional
Al unei simfonii neterminate
Pentru o iubire atemporală
Pe partitura unui poet.
Este preludiul extaziat
Al flăcărilor noastre amestecate
Ca niște rugăciuni,
Redevenind lumină.

(Era în cer...)

Era în cer
Această muzică la fel
de frumoasă
Precum cea a unei femei
Care compune viața.
O muzică de poezie
Pe albastrul unui miraj
De nisip cald,
Pe un izvor țâșnit
Din miracolul apelor.
În această paradă
Pe ritmul pasiunii.
Îți ofer cuvintele
Care se nasc la marginea buzelor
Și le dau culoarea orbitoare
A parfumurilor iubirii.

(Imaginează-ți...)

Imaginează-ți că putem într-o zi
Să ne așezăm
la marginea timpului,
Pentru a armoniza
simfonia infinitului
Cu acest tânăr poem
al eternității.
Imaginează-ți că putem într-o zi
Să dejucăm moartea
și să perenizăm viața,
Să captăm energia universală,
Lăsându-ne purtați
De un indescriptibil elan.
Imaginează-ți că putem într-o zi
Să interpretăm muzica sferelor,
Să descifrăm partitura ștearsă
A unui divin concert
pentru violoncel.
Imaginează-ți că noi am putea
într-o zi
Să dansăm pe Calea Lactee,
Beți de această iubire sublimată
Pe care existența
ne-a predestinat-o.

(Reflexele sufletului)

Reflexele sufletului
Lasă să scânteieze
Buchete de gânduri
Care se unesc sub vânt,
Pentru a încorona secretele
Iubirilor nimbate
Cu o orbită de lumină.
Este cântecul liniștii
Cu vibrații de speranță,
Cartea de istorie în care suflă
Memoria pietrelor
Care fu scrisă în numele
Înțelepciunii omului.
Este alintarea cailor
Care țâșnesc în mod miraculos

Din praful stepelor..
Reflexele sufletului
Lasă să-și ia zborul
Mănunchiuri de melopee
Care se șterg în timp.

(Femeie cu profil rebel...)

Femeie cu profil rebel,
Brusc tu îmi devii
O rază de viață,
Renașterea unei înseninări,
Pe care pictorul ar voi
să o deseneze,
Pe care poetul visează
să o compună,
O nuanță necunoscută
Schițată cu iubire,
Pe enigma pânzei,
Sau secretul manuscrisului.
Femeie cu profil rebel,
Brusc tu îmi devii
Un prezent al destinului.

(Sub mângâierea...)

Sub mângâierea cernelii,
Sub mătasea penelului,
Corpul tău își răspândește
Delicatele parfumuri,
Lăptoasele savori,
Pentru a tinde brusc
Spre perfecțiunea
Unei linii caligrafice.

(Să fardez...)

Să fardez toate nuanțele
Alfabetelor corpului tău
De femeie exaltantă
Prin jocurile penelului creator,
Ale imaginarului novator,
Și să compun acest poem
Al iubirii eterne.

(Închid ochii...)

Închid ochii
Pentru a putea mai bine
să schițez
Semnele secrete
ale tăcerilor tale.
Aș vrea să pot să aud
Cum îți bate inima,
Să mă apropii de sufletul tău,
Să-l înconjur, să mă impregnez
de el.
Tot ce e al tău se desenează
în mine,
Tu devii nota mea roșie,
Punctul meu de fugă.

(Îmi place...)

Îmi place când o rază de lumină
Atinge poznașă și vicleană
Grăuntele de piele
al umărului tău
Până la a-l senzualiza.
Îmi place când strălucirea solară
Se depune pe fața ta de inocență,
Te îmbracă într-o frumusețe
singulară,
Dându-ți această candoare
De fecioară în imagine
Amestecată cu cea a unui înger.
Îmi place când focurile apusului
Confundate cu razele de lună
Îți drapează corpul dezgolit
Cu această nuanță
de perlă sidefie
Drept semn de eternă tinerețe.

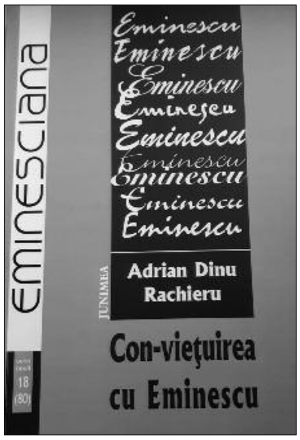
*Poezii din volumele recente „Mângâierile cerului", 2021, și „Cerneală și pigmenți", 2022.

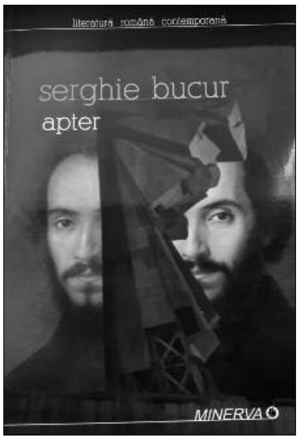
Prezentare și traducere în lb. română:
Elisabeta BOGĂȚAN,
poetă, eseistă, traducătoare

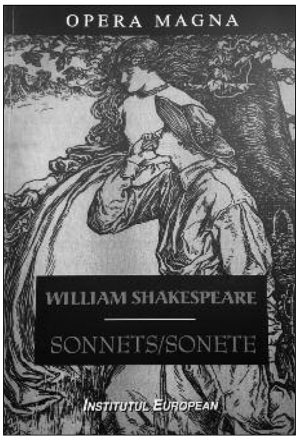

Splendoarea fragilităţii

După un debut de mare forţă, cu o poezie inconfundabilă, seducătoare, deopotrivă sensibilă, dar şi amprentată de luciditate, **Tatianna Ernuţeanu** revine în peisajul literar cu un nou volum, **Buletin de ştiri blues**, apărut de curând la *Editura Tracus Arte*.

În sunete blues, în pulsaţia lor particulară, Tatiana Ernuţeanu atinge splendoarea fragilităţii cu abilitatea celui care simte impulsul puternic de a vorbi cu febrilitate despre vulnerabilităţile sale, cu undele lor răvăşitoare, şi despre nevoia imensă de a înţelege emoţia care le-a însoţit.

„Ce nu se vede şi nu se spune“, ce se ţine departe de ochii lumii, fisurile, absenţele şi semnele disperării sunt expresii ale sinelui care nu poartă măşti. Poemele Tatianei Ernuţeanu sunt deschise, însă fără a avea o destinaţie precisă, ele curg în acel glissando al bluesului, alternând emoţia şi libertatea cu neaşteptate deschideri, sincopele cu relaxarea, într-o construcţie poetică unitară, cu o mare capacitate de sugestie. Cred că frumuseţea acestei cărţi constă tocmai în faptul că este scrisă fără miză. Aspră şi caldă în acelaşi timp, cartea iradiază puternic din luminile şi întunecimile ei, autoarea păstrându-şi libertatea de gândire/simţire şi dreptul de a nu se baza pe canoane, de a nu inventa alte ziduri care să-i îngrădească mişcarea interioară.

Poezia se desfăşoară cu naturaleţe şi fluiditate în spaţiul pe care Tatiana („povestitoarea cu sensibilităţi baroce“) îl construieşte în imaginaţie, ea fiind sigură doar pe această *realitate*. Însingurări şi angoase, mărturii ale interiorităţii, un amestec de stări, senzaţii, lunecări, melancolii după ceva netrăit sau pierdut, o altfel de curgere a timpului în care formele nu se se păstrează, doar stările (calme sau distructive) sunt autentice, alternează cu un fel de nemişcare şi cu dorinţa de a conserva ceva – liniştea, lumina de iarnă, frigul, oglindirea:

„nu ştiu să închid uşi/ dar deschid ferestrele iarna/ frigul şi lumina crudă a dimineţii mă ajută/ să mă privesc mai cu blândeţe mai cu nostalgia dezolantă cu/ care mă uit la pereţii scorojiţi despre care cred că n-ar trebui/ vreodată tencuiţi/ sunt rece pentru că e iarnă şi doar aşa poţi fi în iarnă şi în/ singurătate îmi spun/ flacăra albastră creşte sub ibric/ şi plăcerea liniştitoare a nisipului alb şi sylt/ pe fundalul industrial al oraşului creşte odată cu ea/ la marea nordului nu poţi fi cald/ plajele sunt presărate cu siluete trase prin inel de neopren/ şi vântul bate şi firele de lumină/ circulă spre carnea lichidă/ din care în cel mai fericit caz/ poţi primi un sandwich cu chiflă şi peşte marinat/ prin faţa ferestrei oamenii circulă şi eu poftesc la curajul lor/ şi vântul bate/ şi doar dezastrele celorlalţi îi ţin în viaţă/ capetele lor plecate îmi amintesc/ de intenţiile mele bune/ şi vântul bate în cutiile de bere de pe plajă şi brunhilda cântă/ try a litle tenderness/ şi e drăguţ şi trist/ să vezi scrumiera în care toate chiştoacele sunt pline de ruj/ nu e uşor să fii bun la fereastră/ şi la marea nordului“.

Sunt lăsate în voia lor trăiri şi reacţii interioare, ca bucăţile dintr-o oglindă spartă, scăpate din mâini sau salvate în ultima clipă. Imagini diluate şi imagini atât de apropiate de artele vizuale (ele însele idei nerostite) respiră un timp împreună, apoi se intersectează, se despart, într-o înţelegere poetică seducătoare:

„(...) taci nu mişca vântul ridică valurile un stol de chire prelata spânzurată de schele face semnul pustiului grupul de fete se apropie îşi fac poze râd se străduiesc imită nu există de fapt nu sunt femeile lui henry miller îţi spui şi întorci capul în partea opusă un discoball din ace de metal şi oglinzi hexagonale îţi arată fragmente din tine (...)“.

O cameră de filmat pare că se plimbă lent prin carnaţia textului şi completează confesiunea poetică surprinzând cinematic o succesiune de imagini sugestive, în „felii subţiri de lumină“:

„(...) un buletin de ştiri blues poligoane neîncredere şi o inocenţă înduioşătoare în vârful celui mai înalt dintre copaci un cuib da da asta era un cuib de corb sau ceva proaspăt plin cald într-o noapte să fi fost de mai m-a strâns cu aripa lui din dreapta a deschis o carte albă parcă destul de groasă şi a început să-mi citească s-ar fi putut sta aici nimeni nu ştie cât şi nici noi n-am întrebat fiecare şi-a încrucişat degetele pe ascuns să ne poarte noroc începuse să plouă se mai auzeau doar şoaptele apei pe tablă eram vie eram moartă cine naiba mai ştia“.

Un sunet de oase „izbindu-se ca nişte tuburi de bambus în vânt“, sufletul „perfect triunghiular/ în vârf cu steaua unui brad“, „o rană insurmontabilă tandră inuman de frumoasă“, ceasul care arată „o oră la care se trăieşte/ nu e timpul tău“, liniştea în care îşi poate auzi fisurile, „în mine e un azil“, trecutul, locul cel mai sigur – „în trecut nimic rău nu se mai poate petrece“, sunt rostiri încărcate de melancolie şi vulnerabilitate:

„(...) domnule aş vrea să cânt/ cu glasul unui om bun/ să fiu pedepsită pe drept/ să văd marea şi alte lucruri/ care mai pot încăpea într-un rucsac de copil/ unde teiul e tei/ şi mama e mamă/ domnule eu sunt în prima linie/ şi aici se întâmplă lucruri ciudate/ mâinile mele scrijelesc/ de 9 ani o limbă necunoscută/ coregrafia distrugerii/ răceala gresiei pipăie locuri secrete/ domnule să vă spun mâna mea dreaptă avea două înţelesuri/ din precauţie de-asta/ a fost crestată într-o seară“.

Am admirat la Tatiana Ernuţeanu lumina discretă a inteligenţei şi felul în care asimilările culturale îşi lasă amprenta în poezia sa, alcătuind un discurs artistic expresiv şi convingător.

Senzorială, profundă, asumată, cu o vibraţie doar a ei, Tatiana Ernuţeanu îl atinge pe celălalt în măsura în care acesta este acolo cu totul.

Liliana RUS

Doină pentru Dumnezeu

De o vreme, doina mea
Doru-şi ia în sân ca ea,
De-o vreme dorul meu
Umblă după Dumnezeu,
Pe-al Său pisc să se avânte
Şi în urma lui să cânte:
„Doamne,-n zare nu Te pierde,
Umple ochii mei de verde,
Umple-mi sufletul de floare
Şi suflarea de răcoare!
De la frunză, viers duios,
De la floare, dă-mi miros,
De la vântul fără frâie
Dă-mi iuţeală sub călcâie
Şi zăpezile din munte
Fă-mi-le lumini pe frunte,
Lângă cerul Tău să şadă,
Măreţia Ta s-o vadă
Şi să creadă, şi să creadă...

Reiterare

Mă întreb adesea ce-ar simţi Iisus
În oraşul nostru cel cu nas pe sus.
Parcă-L văd prin parcuri trist şi abătut,
Şi-n mijlocul pieţei la mezat vândut,

Parcă-L văd supliciul îndurând din nou,
I se pregăteşte poate alt cavou,
Alt proces şi altă pungă cu arginţi
Pe atâţia lacomi iar îi scot din minţi

Şi-n cătuşe braţu-I ca în cleşte-i prins,
Sau legat Îi este pe un rug aprins
Şi urmându-L iarăşi toţi, ca pe-o nălucă,
Altă cruce-n spate Îl forţăm să ducă...

Vioara

Din această dulce limbă
Domnul a făcut vioară
Şi cu ea prin munţi se plimbă
Şi cu ea pe ape zboară.

Şi, când frunza o atinge,
Vântu-nfiorat suspină,
Şi pe val când umblă, ninge
Cu petale de lumină

Şi cum trece El, nălucă,
Lasă-n urma-I să răsară
Ca un dor ce ne usucă,
Floarea dragostei de ţară.

Noaptea de-o găseşti, sub lună,
Ziua de-o-ntâlneşti sub soare,
Ca vioara-n cale-ţi sună
Risipind mărgăritare...

Cântec de dor

Când ţi-e dor de ţară,
Dorul te omoară,
Cine ştie cum e
Să fii dus în lume
Şi să te doboare
Dorul pentru-o floare,
Sângele să-ţi fiarbă
Pentru-un fir de iarbă,
Ochii să te doară
Pentr-un cer de vară,
Îşi aduce-aminte
Mierea din cuvinte,
Apele-n amurg
Ce ca vremea curg,
Codrii ca-n poveşti
De la Ipoteşti
Şi îl cheamă-acasă
Ţara lui mireasă,
Dorul i-l îngână
Limba lui română...

Culpă

Toţi suntem vinovaţi, tu nu eşti ţară,
Că ţi-am făcut trăirea mai amară,
Că plâng sub lună tainice izvoare,
Că sunt păduri din ce în ce mai rare.
Toţi suntem vinovaţi, tu nu eşti ţară,
Că ţi-au ajuns, copiii tăi, povară,
Că sfinţii vin tot mai arar pe ape
Şi îngerii se tem să zboare-aproape,
Că am uitat de casa părintească
Şi florile n-au forţă să rodească,
Că tulnicul pe dealuri nu mai sună
Că nu-şi mai fac vultanii cuib sub lună,
Că soarele spre alte zări se mută
Şi poezia e, de-o vreme, mută...

Liman

Degetele ploii
Reci ca ale tale
Zgârie pervazul.
Sufletul
Prin care privesc în afară
Mi se abureşte.
Nu fugi aiurea,
Vino să te încălzeşti,
Omule fără adăpost!...

Maria CHIRTOACĂ

Literatura babiloniană și asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

Cântece în cinstea lui Izdubar

(urmare din numărul trecut)

URMĂRILE ÎNTEMNIȚĂRII LUI IȘTAR ÎN HADES. DRAGOSTEA PLEACĂ DE PE PĂMÂNT. BOCETUL DE DURERE AL PĂMÂNTULUI

Când Iştar, zeiţa Dragostei, de pe pământ a zburat,
Odată cu ea, iubirea a fugit, şi toată natura
la pământ a lăsat.
Atunci de pe pământ toată pacea şi dragostea au fugit.
Singuratic pe câmpie taurul a păşit
Şi coama-i pleoştită către cer îşi arunca
De tristeţe, pe iarbă s-a aşezat şi ca să moară se-ntindea
În depărtare, vacile păreau istovite şi îndoliate
Şi către zei s-au întors, nedumerite şi întristate.
Apoi nenorocitele vaci hrana solemn şi-au rumegat
Şi fără poftă pe bogatele păşuni au adăstat.
Măgarul perechea şi-a abandonat şi departe a fugit,
Iar soţiile neiubite au blestemat acea cumplită zi.
Iar soţii iubitori soţiile nu şi-au mai sărutat,
Şi turturele gunguritul şi-au încetat şi spre cer separat
s-au înălţat.
Şi-apoi în toate piepturile bărbaţilor dragostea a pierit,
Şi lupte cumplite pe pământ atunci au stăpânit.
Omenirea în războaiele sexelor s-a împărţit,
Iar femeile pe toţi bărbaţii i-au urât şi i-au batjocorit.
Şi câteva nebune hainele şi-au dezbrăcat.
Iar reginele robele şi coroanele pline de nestemate
au aruncat,
Şi pe străzi fără ruşine au năvălit,
Trupurile şi-au expus şi toţi zeii i-au defăimat.
Vai! De pe Pământ Regina Iubirii a pierit.
Iar îndrăgostiţii cu chipurile palide se evită
Şi cu dispreţ resping gândul nesuferit al dragostei,
Căci dragostea nu mai domneşte ca viaţa-ntreagă
să anime,
Prin uşile din Hades acum un teribil fior grabnic răzbate
Şi sinistrele pardoseli le cutremură de-oroare.
Un tânguit purtat de vânt prin spaţiu zboară
Şi furtuni hohotitoare cu furie străbat cerul în goană.
Tot universul de o durere groaznică e străbătut
Ca de facere. Îngrozită, zeiţa Mamnutu
Atârnă de-aripile-i negre în aer,
Şi jalnică de pe calea ei conduce Neagra Disperare:
„În lanţuri, Regina zace în Hades pe moarte,
Şi viaţa odată cu ea, străgi ei, pe vecie moare!”
Prin luminişuri ceţoase şi adâncimi ale spaţiului
întunecate
Tornadele îi urlă moarte pe-a Pământului dulce faţă.
Veştile cumplite din adâncul Hadesului şuvoi sosesc
La pieptul ei cu bubuitul lor trist.
Cu gemete de grandioase puteri îndurerate
Eloe aduc povestea cu o teribilă artă.
Iar Pământul, de supărare faţa în ceţuri şi-a ascuns
În timp ce junghiuri de gheaţă îi străbat pieptul adânc.
Pieptul ei suspinând scoate un geamăt pătrunzător:
„Vai! Regina mea dulce pe vecie a fugit în zbor!”
Cu urlete de uragan şi-ale oceanului gemete,
Şi suspinul vânturilor prin înălţimi neştiute
Prin defileele munţilor suspinele ei de durere străbat,
Prin fiecare ţară, ţinut şi mare ele răzbat.
„O, suspinaţi, dragi munţi, lacuri şi mări!
O, plângeţi cu mine, plante dragi, copaci şi flori!”
Vai! Frumuseţea mea acum se ofileşte şi va pieri
O, plângeţi pentru mine, voi stele din fiecare cer!
O, Samas, ascunde-ţi faţa ! Sunt nenorocită!
O, plângi cu mine, Urru, fiul meu iubit!
Păsărelele mele, trilurile voastre de bucurie
nu mai scoateţi!
Inima mamei voastre de cumplită disperare e cuprinsă;
Întoarceţi-vă, florile mele, ca roua voastră parfumată!
Veniţi, frumuseţile mele cu nuanţele voastre minunate!
Întoarceţi-vă, plantele mele, arbuşti şi muguri!
La pieptul mamei vaostre rădăcinile să vi le-ascundeţi;
O, copii, copii! Dragostea a zburat!
Vai! Să ajungă să vadă-această zi viaţa ce am dat!
Regina voastră zace pe moarte în teribilă durere.
De ce-a plecat ea de la noi şi s-a dus în Infern?!
Toată Natura i-a simţit durerea şi n-a mai încolţit,
Iar mugurii ofiliţi vigoarea şi-au pierdut
şi n-au mai răspândit
Parfumul lor în aerul neînsufleţit;
Pomii fructiferi au murit sau sterpi-fructe n-au mai rodit:

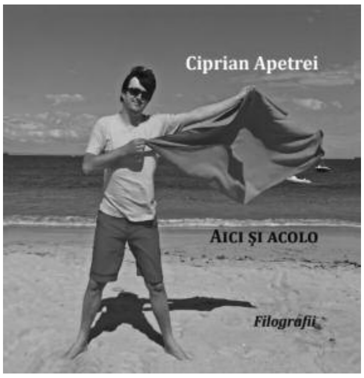
PAPSUKUL INTERVINE ÎN FAVOAREA LUI IŞTAR

Plantele masculine pe cele feminine nu le-au mai sărutat.
Grânele ce cresc, bobul nu-şi mai umplu
Şi distruse, moarte zac cele mai frumoase
lanuri de porumb.
Toată Natura îmbracă tristul, îndoliatul veşmânt,
Iar plantele şi copacii mor prin frunzele ce cad.
Iar lumina lui Samas şi-ale Zeului Lunii blânde raze
Dragostea Pământului nu mai atrag; zilele repetate
Sunt scurtate de un întuneric profund
Care se-nalţă tot mai sus pe măsură ce zilele se scurg.
În cele din urmă din cerurile-ntunecate lumina lor dispare
Ultima rază slabă se duce-acum şi încet moare.
Peste o lume distrusă, întunericul cumplit se aşterne
Peste natura muribundă, ziduri de cetăţi se năruie.
Flăcările vulcanilor sunt acum singura lumină
În jurul căreia oamenii palizi de spaimă se adună.
Cu strigăte-ngrozitoare cerul sângeriu îl sfâşie
Tuturor zeilor le trimit disperate rugăminţi.

(continuare în numărul viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

Reperele din față

Lecturile au propriile răspunsuri, reformând, chiar dacă uneori dezordonat, structuri gândite, valori și concepte. Ideile „de după” citirea unei cărți se instaurează acolo unde individul aspiră ca totul să-i fie clar, generând rupturi și abolirea unor poziționări, aflate chiar mai departe de relația cu dimensiunea socială.

Eu sunt la fel, de **Ciprian Apetrei***, a fost gândul care-a durat atâta timp cât am trecut prin „Aici și acolo”, o Diaspora ilustrată, o carte scrisă pentru a decide în legătură cu trecutul și-a vedea de prezent.

Aici și acolo este o simetrie care apare frecvent în viața autorului și în raport cu care a învățat să se comporte, vorbind cu voce tare despre circumstanțe care fac apel la memorie. „Aici și acolo” este despre aceeași persoană în lumi diferite, despre cum poți părea altul doar pentru că celorlalți nu mereu le dă prin cap să te întrebe cum ești și despre țări care revin când avem mai multă nevoie de ele, evidențe despre care se scrie bine abia când nu te mai pui la adăpost și le privești, nu numai ți le aduci aminte.

Scrisul lui Ciprian Apetrei se manifestă, solid, pe o temă unde piruetele ipotetice nu au de ce interveni, volumul lui fiind unul care portretizează stări și oameni care chiar există, lăsând imaginația să repartizeze prea puțin.

Nabokov apăra autonomia artei în fața circumstanțelor istorice și prefera să nu vorbească despre biografia scriitorilor. Dar viața acestora are mult de-a face cu opera lor și istoria le invadează existența. Ciprian Apetrei a găsit inspirație în schimbarea constantă. S-a cufundat în studiu și a continuat să scrie în română pentru a nu uita lexicul originilor sale. Pentru el, suma influențelor, trăiește în Franța, a generat o magmă inconfundabilă. Scriitorul emigrat se desfășoară ca activitate într-o lume mentală definită de limbile pe care le folosește.

„Un mare scriitor îmbină aceste trei fațete - este narator, profesor, vrăjitor-, dar vrăjitorul din interior este cel care predomină”, mai afirma Nabokov.

Se pare că alienarea provocată de dezrădăcinare îl obligă pe scriitorul emigrat să se refugieze în abilitățile sale magice, să inventeze un univers în care să reziste. Circumstanțialele de loc identifică, trasând convenabil un itinerar care ajută cititorul să se înțeleagă cu esențialul dinamic care marchează permanența autorului.

Scrisul lui Ciprian Apetrei e unul cu efect prelungit, dezarmând obiectivele literaturii făcute în lipsă de convingeri. „Aici și acolo” e cartea unui cunoscător solvent, nu doar speculativ cu talentul, care convoacă amintirile cele mai cotizate, transformând memoria într-un regulator natural.

Volumul este mai mult decât acumulare de repere luate în posesie, e delimitarea unui teritoriu avut și a unuia la care se aspiră, o variație de loc care produce stări. Niciun abuz de stilistică, așa cum câteodată literatura se luptă să rămână, doar situații față de care cititorul începe să simtă ceva.

Metafore abia luminate, într-o construcție pe care, aparent, cu toții știm să o facem, o lume ca cea în care ne trăim zilele, așa captează Ciprian Apetrei, transformând, prin efect și nu cu truc, cititorul în participant la carte.

„Aici și acolo” are seninătatea celui curajos, al celui care nu substituie lumi ci le înțelege, pentru ca, mai apoi, să le trateze firesc. Autorul răstoarnă cuprinzătorul spațiu obiectiv, cu succesiunea lui de evenimente, pentru a se instala acolo unde nimic nu poate întrerupe privirea retro sau prospectivă: în spațiul memoriei.

În pofida aparentei exactități a acestui „aici și acolo”, spațiul cu care ne obișnuiește Ciprian Apetrei este unul sugerat și nu precizat, acesta fiind și un mod de depășire a realului, dobândindu-se astfel o atmosferă universal-valabilă.

Cartea lui Ciprian Apetrei e suma unor microlumi, fiind meritul acestuia mobilitatea cu care comprimă sau dilată prezența distanțelor.

Laura Cătălina DRAGOMIR

* Ciprian Apetrei, *Aici și acolo*, Editura *Eikon*, București, 2022

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacție: Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

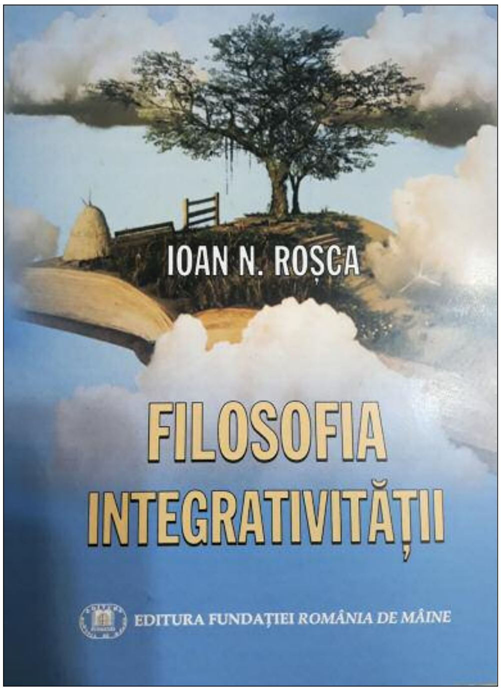
Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

CARTEA DE FILOSOFIE

O sinteză filosofică axată pe ideea integrativității

O carte de sinteză în peisajul filosofic românesc actual, lipsit de încercări similare, este *Filosofia integrativității*, semnată de Ioan N. Roșca și apărută la Editura Fundației *România de Mâine*, în anul 2021. Cartea a fost tradusă în limba italiană de către Alexandra Radu, cu titlul *La filosofia dell'integrabilità*, fiind publicată de către Instituto Teseo Alta Formazione e Ricerca (Piaza Umberto I, 16 – 84099 San Cipriano Picentino), în 2022. Ediția în italiană a beneficiat de un *Cuvânt de mulțumire* al autorului, de o *Prefață* cuprinzătoare, semnată de Alessandro Denti, profesor la Universitatea din Milano, precum și de o *Introducere*, datorată lui Dragoș Ciocăzan, directorul Editurii Fundației *România de Mâine*.

Lucrarea este originală prin faptul că este axată pe ideea integrativității, prin care Ioan N. Roșca înțelege unirea inexorabilă a materiei și spiritului, a obiectivului și subiectivului în toate formele de existență. Autorul a ajuns la ideea integrativității plecând de la cărțile sale de antropologie filosofică, de axiologie și de filosofia istoriei, în care a respins pozițiile extreme – materialistă și idealistă –, argumentând că omul, valorile și istoria rezidă în interrelația factorului corporal cu cel incorporal. Totodată, a extins ideea integrativității de la om și societate la universul fizic de rază finită, investigat de știință, considerând că temeiul realităților fizice – cuplul energie-informație – constituie un analogon al binomului materie-spirit, neexistând energie care să nu fie informatizată și nici informație care să nu se insereze pe un suport energetic. Punând și problema izvorului universului de rază finită, la care nu mai acced științele particulare, soluția propriu-zis filosofică indicată de autor, sub aspect cognitiv, este aceea a unei Ființe nedeterminate, ca potență a lumii fizice de rază finită, în timp ce soluția teologică susține realitatea Ființei divine.

După cum subliniază și autorul, principiul integrativității permite o analiză mai complexă și mai nuanțată a problemelor antropologice, axiologice și de filosofia istoriei, în sensul considerării tuturor factorilor, atât materiali, cât și spirituali, care concură la derulări și finalizări benefice omului. Consider că ideea integrativității este fructuoasă și pentru hermeneutica creațiilor artistice, în speță a operelor literare. Pentru a ne referi numai la limbajul literar-artistic, acesta prezintă, într-adevăr, un mixt inextricabil al fondului său afectiv-intuitiv și al formei sale „carnale", manifestate nu ca aspect pur grafic sau auditiv, ci, îndeosebi, ca acuratețe și melodicitate. Ioan N. Roșca va adânci, probabil, și analiza variatelor limbaje artistice (literare, muzicale, picturale, sculpturale) din perspectivă integrativă.

Virgil DIACONU